

KULTUREN

Fjärrvärme mm i Lunds kommun, Skåne

Lunds stad, fornlämning nr 73:1,
Dalby bytomt, fornlämning nr 40:1
Arkeologiska förundersökningar 2010-2011

KULTURMILJÖRAPPORT 2015:12

AJA GULDÅKER

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

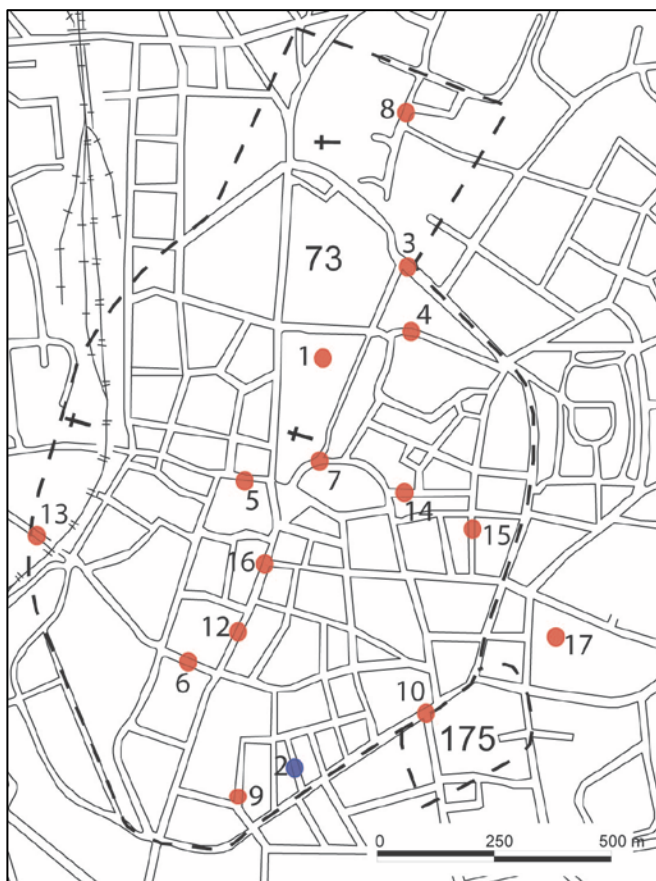

Innehåll

Inledning	4
1 – Universitetsområdet	5
Fornlämningsmiljö.....	5
Genomförande och resultat.....	7
<i>Schakt 1</i>	7
<i>Schakt 2</i>	8
<i>Sammanfattning</i>	8
2 – Hospitalgatan 8A	11
3 – Biskopsgatan/Sölvegatan	11
Fornlämningsmiljö.....	11
Genomförande och resultat.....	11
4 – Tomegapsgatan 1D	11
Fornlämningsmiljö.....	11
Genomförande och resultat.....	11
5 –Lilla Fiskaregatan	13
Fornlämningsmiljö.....	13
Genomförande och resultat.....	13
6 – Svanegatan/Gyllenkroks allé	15
Fornlämningsmiljö.....	15
Genomförande och resultat.....	15
7 – Kiliansgatan/Krafts torg	17
Fornlämningsmiljö.....	17
Genomförande och resultat.....	17
8 – Kv Eskil 20	19
Fornlämningsmiljö.....	19
Genomförande och resultat.....	19
9– Helgeandsgatan	23
Fornlämningsmiljö.....	23
Genomförande och resultat.....	24

10 – Södra Esplanaden/Dammgården	25
Fornlämningsmiljö.....	25
Genomförande och resultat.....	25
11 – Tingsgatan, Veberödsvägen, Mellanbacken.....	32
12 – Stora Södergatan 16.....	32
Fornlämningsmiljö.....	32
Genomförande och resultat.....	32
13 – Högevallsgatan.....	34
Fornlämningsmiljö.....	34
Genomförande och resultat.....	34
14 – Magle Stora Kyrkogata.....	38
Fornlämningsmiljö.....	38
Genomförande och resultat.....	38
15 – Stora Tomegatan 4	38
Fornlämningsmiljö.....	38
Genomförande och resultat.....	38
16 – Stora Södergatan 6B	41
Fornlämningsmiljö.....	41
Genomförande och resultat.....	41
Slutsatser	43
Sammanfattning	43
Administrativa och tekniska uppgifter	44
Referenser.....	45
Bilagor	45
<i>Bilaga 2. Planritning fjärrvärmeschakt på Södra Esplanaden/Dammgården.....</i>	<i>48</i>
<i>Bilaga 3. Fyndförteckning .....</i>	<i>49</i>

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73. Röd markering avser genomförda ärenden, blå ej genomförd. 1) Universitetsområdet, 2) Hospitalgatan 8A, 3) Biskopsgatan/Sölvegatan, 4) Tomegapsgatan 1D, 5) Lilla Fiskaregatan, 6) Svanegatan/Gyllenkroksallé, 7) Kiliansgatan/Krafts torg, 8) Eskil 20, 9) Helgeandsgatan, 10) Södra Esplanaden/Dammgården, 11) Tingsgatan, Veberödsvägen och Mellanbacken i Dalby, ej med på kartan, 12) Stora Södergatan 16, 13) Högevallsgatan, 14) Magle Stora Kyrkogata, 15) Stora Tomegatan 4, 16) Stora Södergatan 6B, 17) Mårtenslund

Inledning

Kraftringen Nät AB har hos Länsstyrelsen ett löpande tillstånd att utföra schaktningar för fjärrvärme i Lunds medeltida stad, samt i bytomter i Lunds kommun (Lst dnr 431–6863–10). Villkoret för tillståndet var att det endast gällde ledningschakt och mindre schaktningsarbeten i anslutning till dessa, att ingreppen i fornlämningen skulle minimeras samt att varje markarbete skulle ske i samråd med Kulturen som också skulle meddelas i god tid. Enligt Länsstyrelsens beslut skulle förundersökningar i form av schaktningsövervakningar genomföras vid varje markarbete.

Under perioden maj 2010 till den 31 december 2011 utfördes 15 schaktningar enligt Länsstyrelsens beslut, vilka redovisas i denna rapport. Följande ärenden behandlas i rapporten: Universitetsområdet (2010), Biskopsgatan/Sölvegatan (2010), Tomegapsgatan 1D (2010), Lilla Fiskaregatan (2011), Svanegatan/Gyllenkroksallé (2011), Kiliansgatan/Krafts torg (2011), Kv Eskil 20 (2010), Helgeandsgatan (2011), Södra Esplanaden/Dammgården (2011), Stora Södergatan 16 (2011), Högevallsgatan (2011),

Magle Stora Kyrkogata (2011), Stora Tomegatan 4 (2011) och Stora Södergatan 6B (2011).

En schaktning har genomförts under samma period utan att Kulturen fick möjlighet att dokumentera. Arbetet utfördes i Dalby på Tingsgatan, Veberödsvägen och Mellanbacken. Kulturen informerades först och utlovades att schaktet skulle stå öppet inom en viss tid, men schaktet återfylldes innan tiden löpt ut.

Vid nio ärenden som schaktningsövervakades av Kulturen berördes intakta medeltida kulturlager. Dessa var Universitetsområdet, Lilla Fiskaregatan, Svanegatan/Gyllenkroksallé, Kiliansgatan/Krafts torg, Eskil 20, Södra Esplanaden/Dammgården, Stora Södergatan 16, Stora Tomegatan 4 och Stora Södergatan 6B.

I fem ärenden, på Biskopsgatan/Sölvegatan, Tomegapsgatan 1D, Helgeandsgatan, Högevallsgatan och Magle Stora Kyrkogata berördes endast sentida kulturlager. De antikvariska insatserna i kombination med dialogen som förs mellan antikvarisk personal och exploatör medför att ingreppen blivit mindre omfattande än vad som tidigare varit fallet vid denna typ av arbeten. Dokumentationen som upprättats i samband med fjärrvärmearbetena har bland annat bidragit till värdefull kunskap om kulturlagrens bevarandestatus och omfattningen av tidigare urschaktningar i fornlämning RAÄ 73, Lunds medeltida stadsområde. Iakttagelserna förs nu in på Kulturens Stads-GIS som är under uppbyggnad.

Nedan redovisas de iakttagelser och den dokumentation som gjorts i anslutning till 16 av ärendena.

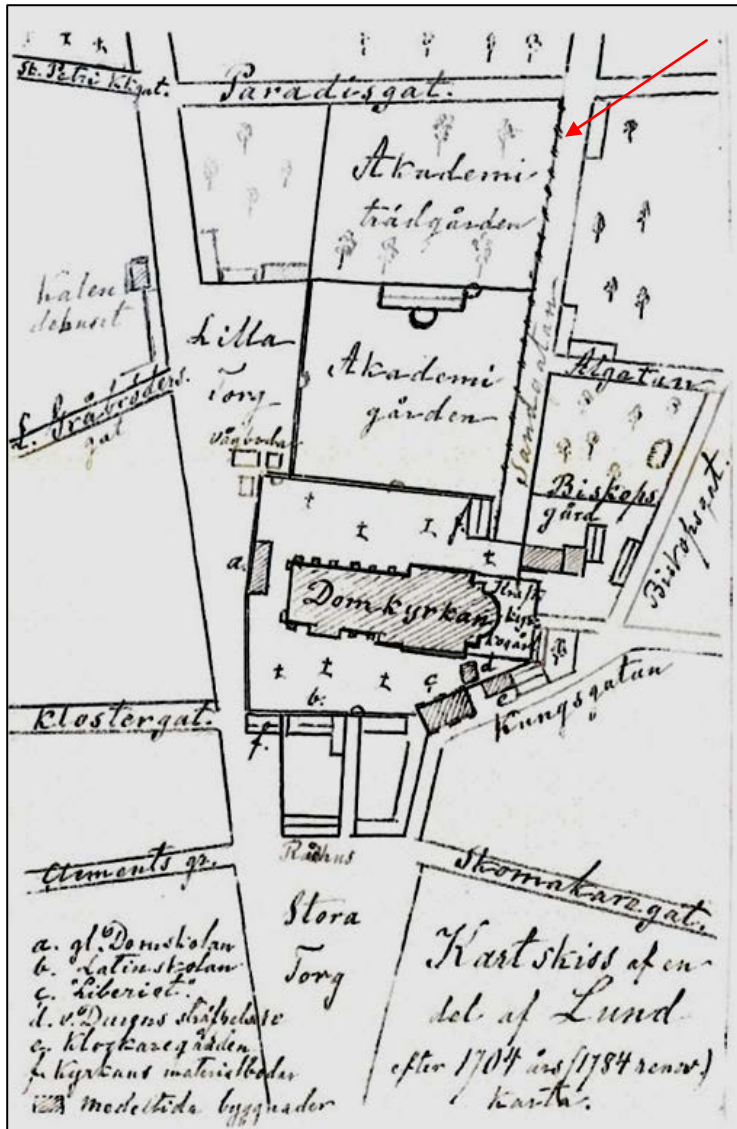
1 – Universitetsområdet

Fornlämningssmiljö

Under medeltiden ingick området i Lundagård, som var omgiven av murar, och omtalades som ärkebiskopens apalgård. Efter några decennier under 1600-talet som privatägt område kom Lundagård att från år 1688 ingå som Kronans ägda mark (Bevaringskommittén 1983 s 200). Apalgården kom således att ingå i Akademiträdgården, vilket finns inritat på en karta från år 1704 (figur 2). Utsträckningen på biskopens apalgård är enligt Anders Andrén okänd, men motsvarar troligen Akademiträdgårdens utbredning. År 1483 nämns att gården 19 ligger norr om ärkebiskopens apalgård med ett sträte emellan, idag benämnd som Paradisgatan (Andrén 1984 s 68).

Under 1740-talet omformades akademiträdgården till en botanisk trädgård av arkitekten Carl Hårleman efter en detaljplan för området som blev klar år 1747. Enligt denna skulle

en rund rabatt framför ett orangeri utgöra centrum för ett gångsystem. Mellan den runda rabatten och Kungshuset planerades även en spegeldamm. År 1860 flyttade botaniska trädgården till Östra Vallgatan och området omformades till Universitetsplatsen (Bevaringskommittén 1983 s 200ff).

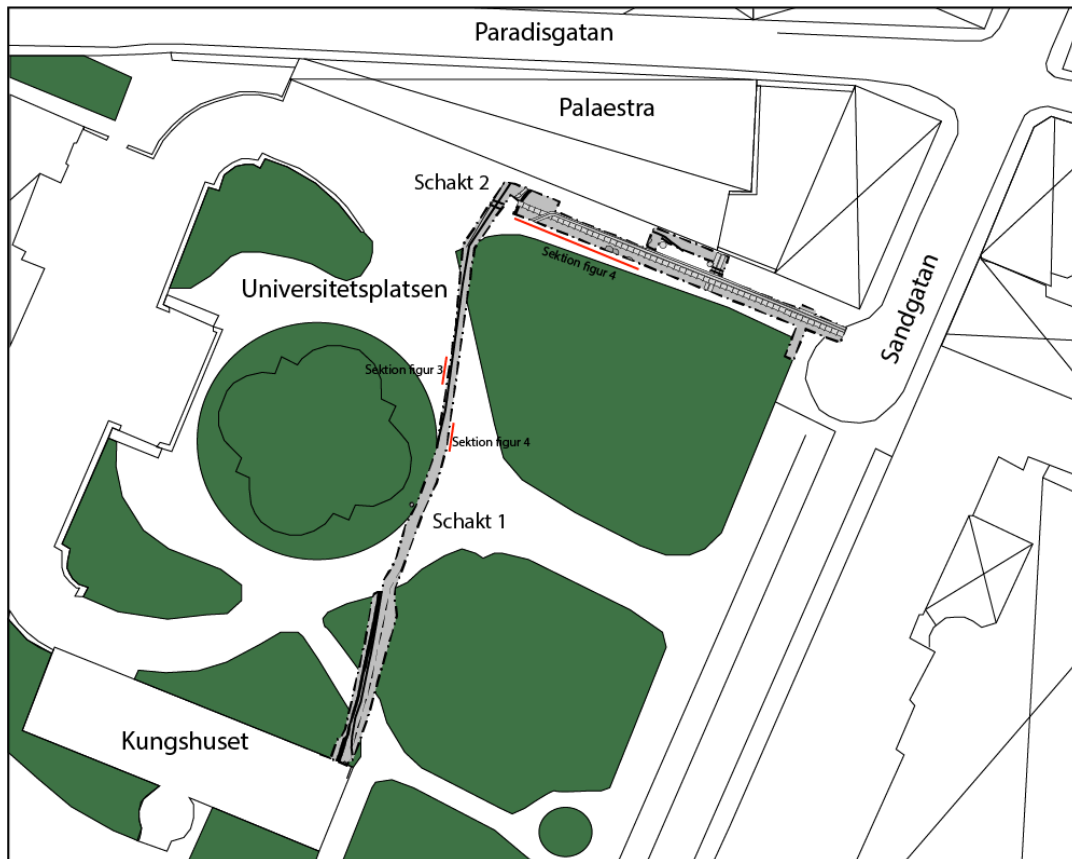
Figur 2. Plankarta över Lund, år 1704, upprättad av professor Aug. Qvennerstedt, Lund. Akademiträdgården markerad med röd pil. KM 35436:2.

Kringliggande byggnader idag är Universitetshuset som byggdes år 1882, Palaestra med byggår 1883 samt ett tvåvåningshus vid Sandgatan som byggdes redan år 1853. I samband med byggnationen på 1880-talet revs byggnader och murar för att ge plats åt det nya universitetshuset. Helgo Zettervall, som var arkitekt för Universitetshuset och Palaestra, ritade även om den nya Universitetsplatsen där orienteringen ändrades från nord-sydlig orientering till en öst-västlig för att anpassas till den nya byggnaden (Bevaringskommittén 1983 s 200ff).

Genomförande och resultat

Vid schaktningsarbeten för fjärrvärme vid Universitetsplatsen schaktades 124 löpmeter till ett djup av 1,2–1,4 m med en sammanlagd volym av 161 m³. Schaktet utgick från den nordöstra delen av Kungshuset och grävdes mot norr (schakt 1), för att vika av mot öster söder om Palaestra och fortsatte vidare mot öster till Sandgatan (schakt 2).

Figur 2. Planritning över Universitetsplatsen och det ovan beskrivna fjärrvärmeschaktet.

Schakt 1

Det nordsydligt orienterade schaktet var 72 m långt. Den norra delen av schaktet var mellan 1,10 och 1,30 m djupt. Dess västra schaktkant låg längs den äldre fjärrvärmekulverten, och omfattades därmed endast av sentida fyllnadsmassor (figur 3). Östra sektionen bestod av överst 0,50 m matjord medan de undre 0,60 m bestod av sand, lera, sten och humus vilka troligen kan knytas till anläggningsfasen av Universitetsplatsen (figur 4). I botten längre söderut fanns några nedgrävningar, varav de flesta hade med tidigare ledningsdragningar att göra, medan en ca 30 m lång sträcka längre söderut bestod av intakta, medeltida kulturlager i fyllningen med hög organisk halt. Nedgrävningen kan härröra från platsens medeltida funktion som ärkebiskopens apelgård (figur 4/L3). I övrigt framkom endast i begränsad utsträckning intakta medeltida kulturlager och huvudsakligen berörde schakten omstruktureringar av området från 1700, 1800 och 1900-tal. Längre söderut grävdes schaktet till ett djup av mellan 1,10 till 1,40 m. Under matjordsnivån bestod kulturlagren i denna del huvudsakligen av raseringsmaterial

och utfyllnadsmassor som dels härrör från byggnationen av Kungshuset, men även yngre material som härrör från byggnationen av Universitetshuset och Universitetsplatsen.

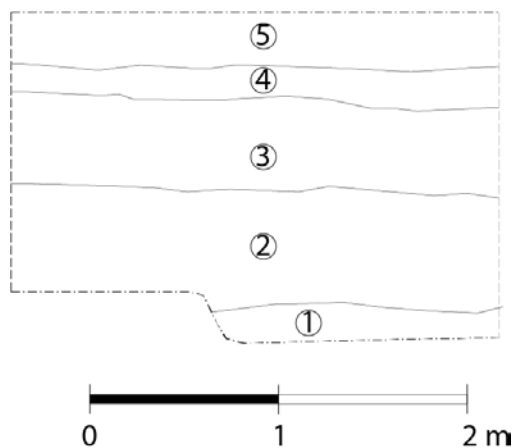
Schakt 2

Schaktet hade en västöstlig orientering och följde den norra gången ut till Sandgatan, på Universitetsplatsen. Schaktet var 47 m långt, ca 2,00 m brett och grävdes till ca 1,00 m djup. Den södra sektionen var delvis utschaktad, från väster ca 10,00 m österut. Steril moränlera påträffades vid ett djup av 0,60 m i den södra delen av det västöstligt orienterade schaktet. Däröver fanns en mur som grävts sönder i samband med att befintlig kulvert anlades (figur 5). Muren bestod av varierat stenmaterial och kalkbruk med grov ballast och var orienterad i nordsydlig riktning samt hade en bredd av 1,30 m. Upp mot muren låg ett lager av gult kalkbruk blandat med brun humus, tegelkross och kalkprickar, vilket kan vara en byggnadsrest kopplat till muren. Flera stora syllstenar låg i lagret och hade möjligen tillhört samma murkonstruktion. Stenarna var delvis nedgrävda i en äldre markhorisont alternativt utfyllnad med inslag av lera, humus samt sten och tegel. Kulturlagren beskrivs som relativt gråbrun, torr gul lera med stora sjökalkbruk, sandlinser och storstenstegel samt enstaka träkol och djurben. Troligen rör det sig om raseringsmassor och utfyllnadsmassor från äldre bebyggelse, eventuellt med inslag från byggnationen av Kungshuset på 1500-talet. Däröver framkom utjämningslager/bärlager som lagts ut över orangeriet efter att det fallit ur bruk. Överst påträffades sentida bärlager, matjord och singel. Schaktet breddades ca 17,00 m mot öster, till 5,50 m bredd, och med en längd av 10,50 m. Breddningen av schaktet gjordes för att frilägga diverse rör och ledningar och för att kunna genomföra omläggningen av fjärrvärmerören. Området bestod ner till 0,60 m djup av matjord, bärlager, ledningsdragningar, sand och raseringsmaterial från Orangeribyggnaden, och från 0,60 till 0,85 m djup framkom intakta, medeltida kulturlager tolkade som odlingslager i ärkebiskopens apelgård. Vid 0,85 m djup framkom moränleran.

Schaktet hade i den östra begräsningen en anslutning mot söder som var 5 m lång och 1,20 m bred, även den 1,00 m djup. Steril moränlera framkom vid ett djup av 0,90 m, däröver fanns den äldsta markhorisonten. Över markhorisonten fanns ett lergolv, som blivit avröjt i samband med att området omstruktureras under 1700-talet. Över lergolvet fanns flera nivåer med matjord och sentida markbeläggningar.

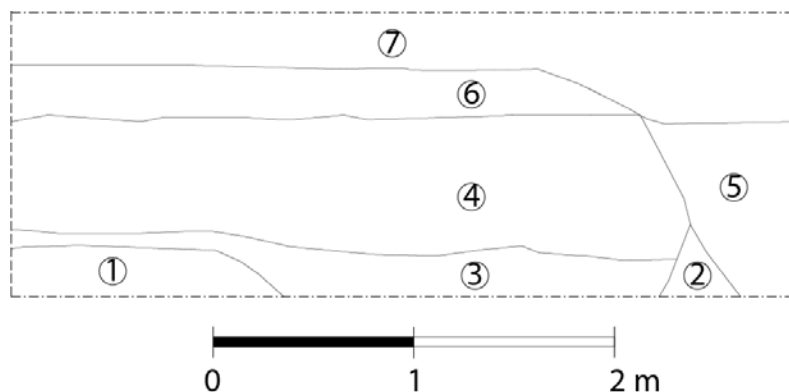
Sammanfattning

Kulturlagren som påträffades vid den arkeologiska schaktningsövervakningen visar på uppbyggnadsfasen av ärkebiskopens apelgård och sedermera den tidiga akademiska trädgården som fanns på platsen under 1700-talet. Delar av kulturlagren motsvarar konstruktionen av den efterkommande botaniska trädgården som fanns fram till år 1860 på nuvarande Universitetsplatsen.

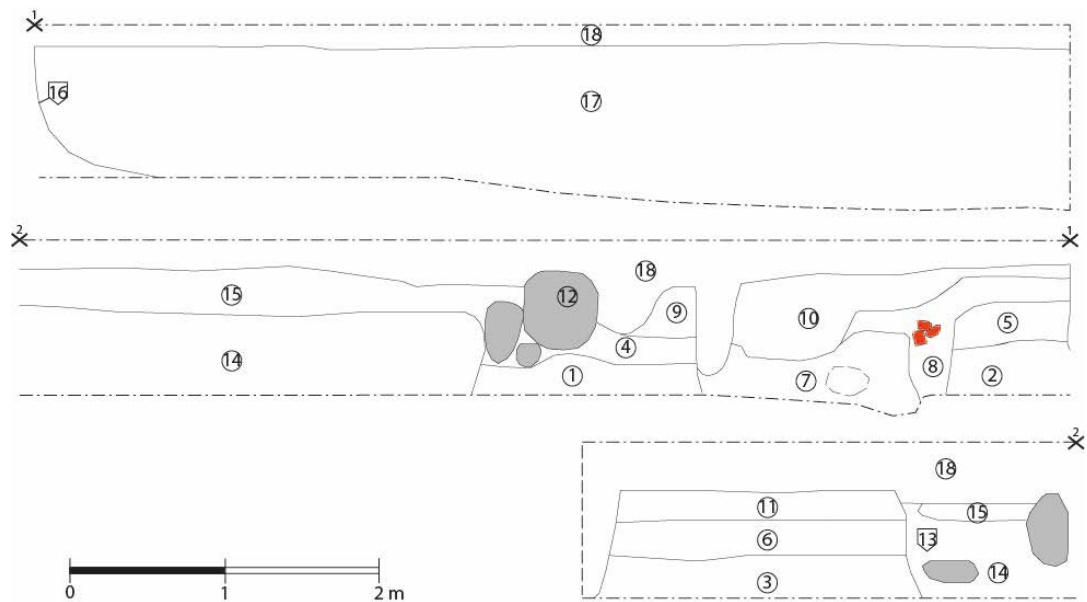
Figur 3. Den västra sektionen i det nordsydligt orienterade schakt 1. Beskrivning nedan:

- 1) Gul moränlera.
- 2) Gul lera, blandad med brun humus, finkornig, fet, fuktig och kompakt till lös. Inslag av tegelkross, småsten, kalk, rötter och sand. Omrört utjämningslager konstruktion av Universitetsplatsen.
- 3) Brungrått, humöst kulturlager, grovkornigt, torrt, magert och löst. Inslag av tegelkross, bränd lera, träkol och småsten. Raseringsmaterial.
- 4) Tegel, trasigt, lagt som bärlager eller över en kabel.
- 5) Singel och sand/grus.

Figur 4. Del av den östra sektionen i det nordsydligt orienterade schakt 1.

- 1) Gul moränlera.
- 2) Gul moränlera.
- 3) Brungrått humöst kulturlager, finkornigt, fett, fuktigt och kompakt. Inslag av bränd lera, träkol, småsten, med hög organisk halt. Utjämningslager som fyller nedgrävning i moränen. Kan vara en brunn. Härrör från ärkebiskopens apalgård.
- 4) Brungrått, humöst kulturlager, grovkornigt, torrt, magert och löst. Inslag av tegelkross, bränd lera, träkol och småsten. Raseringsmaterial.
- 5) Lera blandat med brun humus, innehåller raseringsmaterial som tegelkross, tegelbrockor, småsten, kalk, brus och sand. Kan vara ett rajoleringsdike.
- 6) Tegel, trasigt, lagt som bärlager eller över en kabel.
- 7) Singel och sand/grus.

Figur 5. Den södra sektionen i det västöstligt orienterade schaktet. Beskrivning nedan:

- 1) Gul moränlera, delvis sandig.
- 2) Gul moränlera, delvis sandig.
- 3) Gul moränlera, delvis sandig.
- 4) Gult kalkbruk blandat med brun humus, tegelkross och kalkprickar. Grovkornig, torr, mager, lös. Tillhör raseringen av 7).
- 5) Gråbrunt, humöst kulturlager, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av tegel, lera, träkol. Utjämningslager, omstrukturering efter ärkebiskopens apelgård.
- 6) Gråbrunt, humöst kulturlager, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av tegel, lera, träkol. Utjämningslager, omstrukturering efter ärkebiskopens apelgård.
- 7) Mur som sträckt sig i nordsydlig riktning, ca 1,30 m bred, av varierat stenmaterial, gult kalkbruk med grov ballast. Söndergrävd då kulvert grävdes. Tolkad som byggnad i ärkebiskopens apelgård.
- 8) Gult kalkbruk blandat med brun humus, tegelkross och kalkprickar. Grovkornig, torr, mager, lös. Tillhör raseringen av 7).
- 9) Brungrått humöst kulturlager, finkornigt, fett, fuktig och kompakt. Inslag av tegelkross, småsten, träkol. Utjämning efter orangerifunktion.
- 10) Brungrått humöst kulturlager, finkornigt, fett, fuktig och kompakt. Inslag av tegelkross, småsten, träkol. Utjämning efter orangerifunktion.
- 11) Brungrått humöst kulturlager, finkornigt, fett, fuktig och kompakt. Inslag av tegelkross, småsten, träkol. Utjämning efter orangerifunktion.
- 12) Stenmaterial som härrör från raseringen av 7).
- 13) Nedgrävning som hör samman med anläggandet av den botaniska trädgården och orangeriet.
- 14) Lera blandad med humus och sten, tegel, rötter, grovkornig, torr, mager och lös. Fyllning i nedgrävning, hör samman med anläggandet av botaniska trädgården och orangeriet.
- 15) Brunt humöst kulturlager, grovkornigt, torrt, magert och löst. Äldre matjord.
- 16) Nedgrävning till fjärrvärmekulvert som nedlagts på 1950-talet.
- 17) Fyllning i nedgrävning för fjärrvärmekulvert som nedlagts på 1950-talet.
- 18) Matjord och singel på den norra gången på Universitetsplatsen.

Tidsperiod: 100607 - 100720

Tidsåtgång: 20 timmar

Fältarkeolog: Gertie Ericsson, Conny Johansson Hervén

Yta: 248 m²

Volym: 322 m³

Schakt: 124 löpmeter

Ritningar: 6 A3-ark: 4 plan- och 5 sektionsritningar, skala 1:100 och 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

2 – Hospitalgatan 8A

Planerad med ej genomförd.

3 – Biskopsgatan/Sölvegatan

Fornlämningsmiljö

Området för schaktningsarbetena på Biskopsgatan/Sölvegatan utfördes där den medeltida stadsvallen och vallgraven låg i de nordöstra delarna av staden.

Genomförande och resultat

Med anledning av fjärrvärmeanslutningar i hörnet Sölvegatan/Biskopsgatan genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Schaktet grävdes L-formigt och var ca 7 m långt och 1 m brett, samt ca 1 m djupt.

Inga intakta medeltida kulturlager påträffades. Endast sentida bärlager, matjord från trädplantering och fyllnadsmassor från ledningsschakt i området berördes.

Tidsperiod: 100519 - 100531

Tidsåtgång: 2 timmar

Fältarkeolog: Gertie Ericsson

Yta: 7 m²

Volym: 7 m³

Ritningar: 1 planritning skala 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

4 – Tomegapsgatan 1D

Fornlämningsmiljö

I den medeltida stadsvallen fanns endast ett fåtal öppningar, vilket bidragit till gatunätets oregelbundna karaktär i området kring kv Kulturen och kv Thomander. Vid den nordöstra öppningen ur staden, kallad Sankt Thomas gap, belägen där Östra Vallgatan övergår till Biskopsgatan, strålade Tomegapsgatan samman med Adalgatan och Stora Tomegatan. I området var bebyggelsen under 1600-talet koncentrerad till mitten av Stora Tomegatan, Lilla Algatan, Adalgatans övre del och västra delen av Tomegapsgatan samt Sankt Annegatan.

Genomförande och resultat

Med anledning av att fastigheten på Tomegapsgatan 1D skulle anslutas till fjärrvärmestammen genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Ytan på schaktet uppgick till ca 4 m² och volymen till 4,8 m³ och med ett djup av 1,2 m. Inga intakta medeltida kulturlager påträffades, utan endast sentida bärlager och igenfyllnadslager i de många ledningsgravar som fanns i schaktet berördes.

Tidsperiod: 1001007 - 101008

Tidsåtgång: 2 timmar

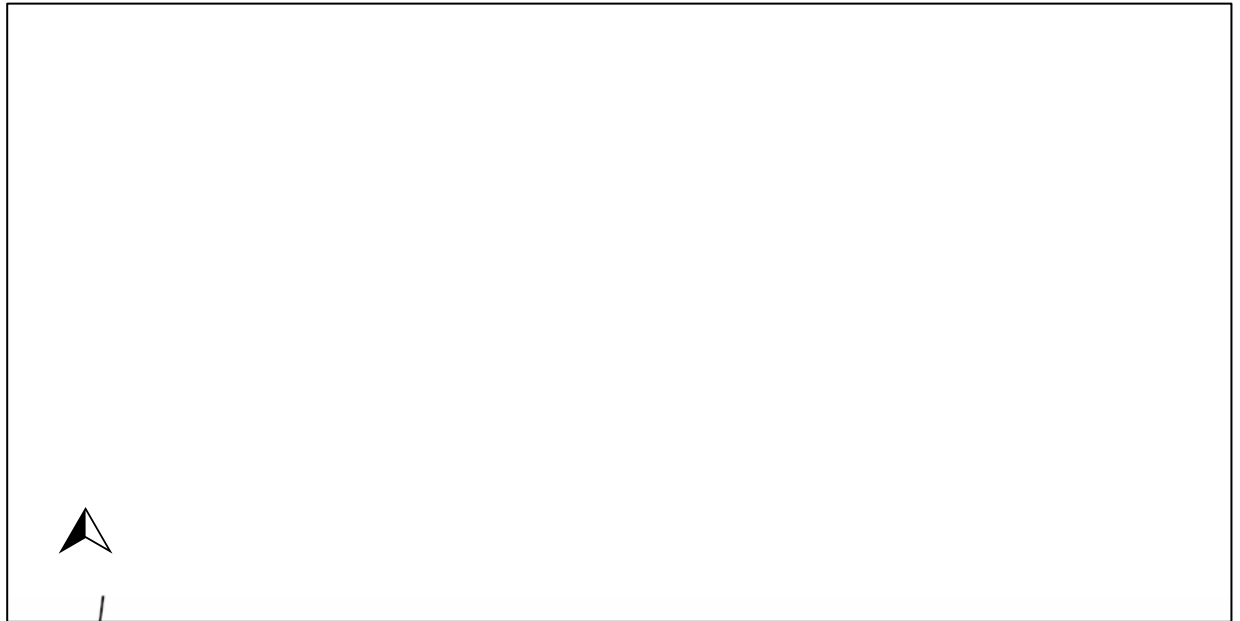
Fältarkeolog: Gertie Ericsson

Yta: 4 m²

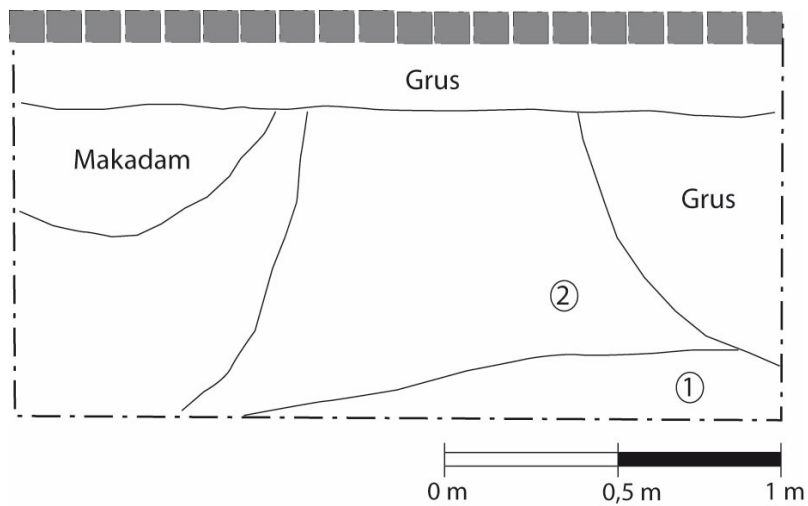
Volym: 4,8 m³

Ritningar: 1 plan- och sektionsritning

Tillvaratagna fynd: Inga

Figur 6. Planritning Tomegatan 1D.

Figur 7. Södra sektionen Tomegapsgatan 1D

1) Brun humus, finkornig och fet, fuktig och kompakt. Inslag av tegelkross, träkol

2) Brun humus, grovkornig, torr, mager och lös. Äldre kullersten, tegelkross, tegelbitar, makadam.

Omrörda massor

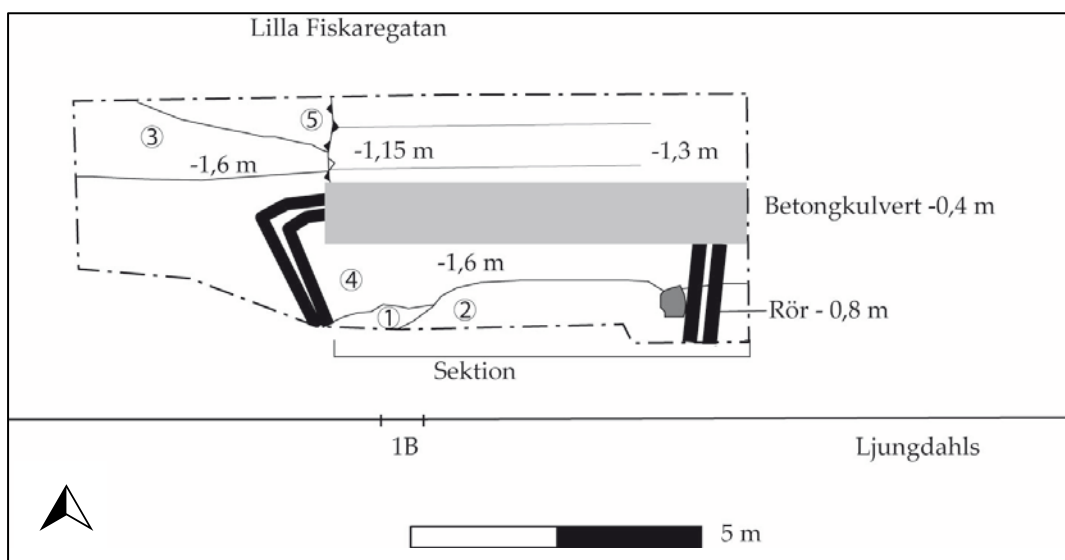
5 –Lilla Fiskaregatan

Fornlämningsmiljö

Fiskaregatan är den gata som först omnämns, *via piscatorum* år 1288. Då gatan var utlagd över en pöl eller större ansamling av vatten, lades broläggningar ut i form av trästockar (Blomqvist 1951 s 337ff).

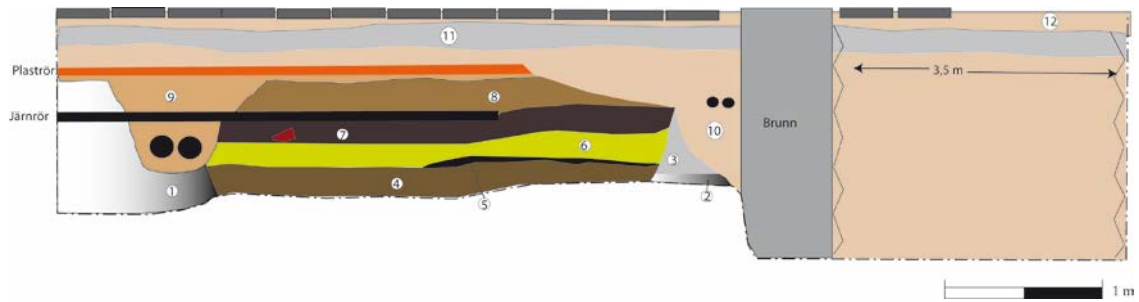
Genomförande och resultat

Schaktet omfattade en yta av 36 m² och en volym av 56 m³. I samband med anläggande av fjärrvärme på Lilla Fiskaregatan berördes intakta medeltida kulturlager, vilka kunde dokumenteras med sektioner och planritningar. Brandlager med träkolsrester, storstenstegelbitar, delvis förkolnat träflis samt djurben dokumenterades i plan på schaktbotten, och i delar av den södra sektionen (figur 8 och 9). Även en något otydlig rest av ett lergolv påträffades ovanpå ett utjämningslager och ovanpå ett lager med förkolnat trä. Sannolikt har en byggnad eldhärjats i omgångar varvid utjämningsarbeten vidtagits för att sedan åter nyttja platsen för bebyggelse. En större sten påträffades under befintliga fjärrvärmerör i området för lager 1 och lager 2, vilket kan betyda att en mellanvägg i en byggnad påträffats (figur 8). Rester efter en byggnad innebär också att gatan breddats vid något tillfälle.

Figur 8. Planritning Lilla Fiskaregatan 1B

- 1) Gråbrunmelerad kompakt finkornig lera med humusinblandning, storstenstegelbitar, träkol, träflis som delvis var förkolnat. Igenfyllnadslager av brandrestkaraktär
- 2) Brun homogen lera, något fuktig, relativt kompakt och finkornig. Inslag av träflis och spån, delvis förkolnat. Inslag av djurben. Fyllning i nedgrävning
- 3) Gråbrunmelerad kompakt finkornig lera med humusinblandning, storstenstegelbitar, träkol, träflis som delvis var förkolnat. Igenfyllnadslager med karaktär av brandrester
- 4) Grus kring fjärrvärmekulvert
- 5) Grus

Figur 9. Lilla Fiskaregatan - Sektion mot söder

- 1) Gråbrunmelerad kompakt finkornig lera med humusinblandning, storstenstegelbitar, träkol, träflis som delvis var förkolnat. Igenfyllnadslager med karaktär av brandrester
- 2) som (1)
- 3) Grå kompakt torr lera med träkolsprickar och -bitar. Relativt homogent med inslag av kalkbruk och bränd lera. Övergår till blågrå fyllning som (1) närmare schaktbotten
- 4) Brun homogen något fuktig lera, relativt kompakt och finkornig. Inslag av träflis och spån, delvis förkolnat. Inslag av djurben. Fyllning i nedgrävning
- 5) Lins av svart träkol/sot. Poröst och något uppblandat med fet lera. Fyllning av brandrester i nedgrävning
- 6) Blågulorange melerad lera med inslag av träkol och bränd lera. Kompakt till något porös. Prickar av kalkbruk. Raseringslager efter en brand och fyllning i nedgrävning
- 7) Gråbrun lera med tegelbrockor, enstaka träkolsprickar. Kompakt, torr och melerad. Fyllning i nedgrävning
- 8) Brun lera med humusinblandning. Träkolsprickar och tegelkross. Något kompakt och något finkornigt och torrt. Fyllning i nedgrävning
- 9) Grus kring fjärrvärmerör
- 10) Grus kring brunn
- 11) Grovt stenmjöl
- 12) Grus i bärlager samt betongplattor

Figur 10. Fjärrvärmeschaktet utanför Ljungdahls herrekipering på Lilla Fiskaregatan.

Tidsperiod: 110608–110609
Tidsåtgång: 4 timmar
Fältarkeolog: Aja Guldåker
Yta: 36 m²
Volym: 56 m³
Schakt: 11,5 löpmeter
Ritningar: 1 plan- och 1 sektionsritning
Tillvaratagna fynd: Nej

6 – Svanegatan/Gyllenkroks allé

Fornlämningsmiljö

Svanegatan finns med på Mejers karta från 1650-talet och anses vara av medeltida ursprung. Gatan löper i nordväst-sydöstlig riktning och vid korsningen Gyllenkroksallé viker gatan av i väst-östlig riktning. I öst mynnar den ut i Stora Södergatan som var stadens södra utfartsväg redan under 1650-talet (André & Högstedt 1990 s 13).

Det arkeologiska källäget för Svanegatan är dåligt och består främst av en schaktningsövervakning år 1998 i samband med fjärrvärmearbeten längs större delen av gatan: Dokumentation från schaktningsövervakningen är dock bristfällig och består i princip bara av information att ett gråsvart fuktigt kulturlager med tegel och träkol som påträffades på ett djup av 0,3 m (Rönn 1998).

Genomförande och resultat

Inför nydragning och ombyggnad av fjärrvärmeledningar i Svanegatan och korsningen Svanegatan/Gyllenkroksallé gjordes omfattande markarbeten (figur 12). Sammanlagt schaktades ca 304 m² och 392 m³. Fragmenterade kulturlager konstaterades i den nordvästligaste delen av schaktet inne på Katedralskolans område. På en sträcka av ca 2,5 m, under ca 0,4 m bärlager, kunde ett bevarat kulturlager observeras. Det innehöll tegelkross, lerkladdar, småsten och djurben, samt var ca 0,8 m tjock utan synbar stratifiering. Moränlera framkom ca 1,2 m under dagens markyta.

Ett 2,5 m brett och ca 70 m långt schakt löpte österut från korsningen längs Svanegatan (175 m² och 175 m³). Bevarade kulturlager observerades i botten på schaktet (ca 1,0 m under markytan), på en yta som var ca 1,0 m bred och ca 54 m lång. De första 17 m utgjordes av ett varvigt lager bestående av svart och fett kulturlager samt grått grusigt lager innehållande rivnings material. Det uppvisade goda bevaringsförhållanden med bevarat trä, ben och järn. Troligen rör det sig om ett medeltida kulturlager som infiltrerats med ovanliggande yngre rivningsmaterial. Öster om detta framkom ett medeltida kulturlager som var gödligt till karaktären.

I augusti 2011 vidtogs ytterligare schaktningsarbeten på Svanegatan som innebar att 74 m² och 118 m³ schaktades. En befintlig kulvert fanns längs med hela schaktets norra del

och schaktningen företogs till ett djup av ungefär 1,6 m. En äldre gasledning påträffades söder om kulverten och schaktet var igenfyllt med brunsvart lerinblandad humus med inslag av tegelkross och -bitar, småsten, träkolbitar och djurben samt koks. Troligen har äldre kulturlager använts som igenfyllnadsmaterial som delvis blandats upp med yngre massor. En äldre, möjligen medeltida markbeläggning påträffades ca 1,3 m under marknivån bestående av kullersten och enstaka tegelsten. Förutom stenläggningen berördes inga intakta medeltida kulturlager under schaktningarna i augusti.

Under november gjordes den slutgiltiga inkopplingen på fjärrvärmestammen ute i Stora Södergatan med en omfattning av 55 m² och 99 m³. Inledningsvis påträffades omrörda kulturlager innehållande rikligt med djurben samt raseringsmaterial. I anslutning till Stora Södergatan fanns två nedstigningsbrunnar samt flera ledningsstråk. Fyllningen kring dessa bestod av sand och inga äldre lämningar observerades. Ute i Stora Södergatan dominerades schaktet av en fjärrvärmekammare och även här omfattade schakten endast sand.

Tidsperiod: 110613–111121

Tidsåtgång: 14 timmar

Fältarkeolog: Ivan Balic, Aja Guldåker

Yta: 446,5 m²

Volym: 586 m³

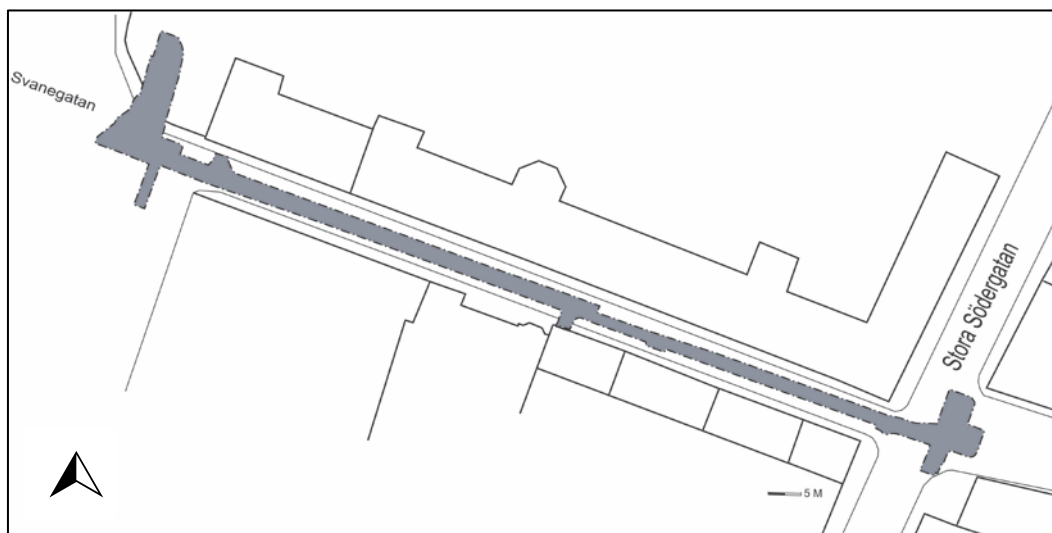
Schakt: 261 löpmeter

Ritningar: 4 planritningar och 3 sektionsritningar

Tillvaratagna fynd: Nej

Figur 11. Svanegatan med den nya fjärrvärmedragningen intill den gamla kulverten. Fotografi från öster.

Figur 12. Schaktningsöversikt på Svanegatan till Stora Södergatan. Planritning finns som Bilaga 1 längst bak i rapporten

7 – Kiliansgatan/Krafts torg

Fornlämningsmiljö

Kiliansgatan är av medeltida ursprung och gatubeläggningar från tidigt 1000-tal är konstaterad på flera platser (Andrén 1980 s 46 f). Lunds ursprungliga kärna från 900-tal brukar anses finnas i kv Svartbröder, kring vilket Kiliansgatan till stor del sträcker sig (Andrén 1984 s 24). Gatan finns namnlös med på Mejers Lundakarta från 1650 (André & Högstedt 1990 s 12).

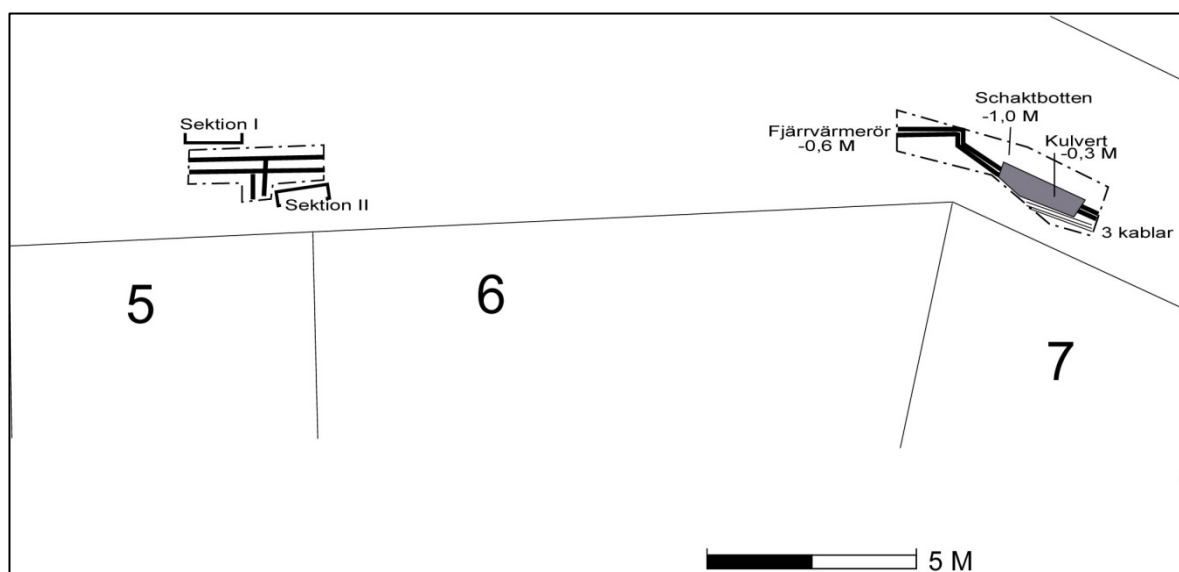
Vid ledningsgrävning för avlopp år 1930 längs sydsidan av kv St Mikael 8 påträffades grundmurar och strävpelare till St Mikael kyrka. Muren till St Mikael kyrkogårds mur kan ha påträffats vid ledningsdragning år 1948 samt år 1981 då också gravar påträffades.

Genomförande och resultat

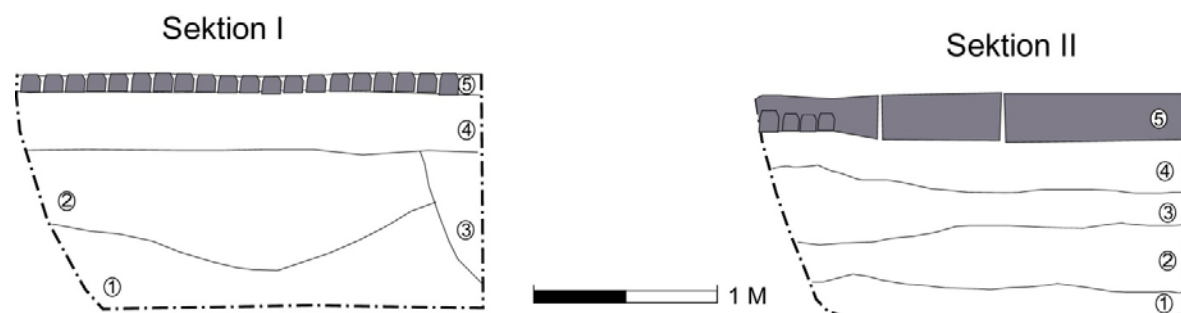
I samband med en fjärrvärmeläcka på Kiliansgatan/Krafts torg genomfördes en arkeologisk förundersökning genom schaktningsövervakning. Två mindre schakt grävdes med en total yta av 11 m² och en volym av 11 m³.

Det ena schaktet var beläget på gatan utanför kv Svartbröder 5. Två sektioner dokumenterades och intakta medeltida kulturlager påträffades på ett djup av 0,9 m. Kulturlagren tolkades som utjämningslager och möjligen en äldre markhorisont.

Vid schaktet på gatan utanför kv Svartbröder 7 kunde ingen sektion dokumenteras då en kulvert för fjärrvärme upptog stora delar av schaktet. Flera anslutande rör fanns samt kablar. På schaktbotten, som fanns på ett djup av 0,9 m, var endast sand synligt.

Figur 13. Planritning över fjärrvärmeschakten i Kiliansgatan/Kraftstorg.

Figur 14. Kiliansgatan/Krafts torg fjärrvärmeschakt. Sektion I mot norr

- 1) Brunsvart humus, grovkornig, torr, mager, lös. Stora inslag av tegelbrockor, småsten mellan stora stenar samt djurben och träkol. Bärlager eller utjämning
- 2) Sandraseringsmassor samt makadam. Bärlager
- 3) Sand, gul och grovkornig
- 4) Makadam, stenmjöl
- 5) Smågatsten

Sektion II mot söder

- 1) Brun humus, högorganisk, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av lerfläckar, träkol, bränd lera, kalkbruk och tegelkross. Gödselhaltig. Markhorisont/kvartersmark/odling/smutslager på vägen
- 2) Mörkbrun humus med inslag av rasering: tegelbrockor, -kross, träkol, småsten och bränd lera
- 3) Gul grovkornig sand
- 4) Makadam
- 5) Gat- och trottoarsten

Tidsperiod: 110131–110301
Tidsåtgång: 4 timmar
Fältarkeolog: Gertie Ericsson
Yta: 11 m²
Volym: 11 m³
Schakt: 9 löpmeter
Ritningar: 1 plan- och sektionsritning
Tillvaratagna fynd: Nej.

8 – Kv Eskil 20

Fornlämningsmiljö

Området är beläget i den nordligaste delen av Lunds medeltida stadsområde. Under medeltiden tillhörde större delen av den nu aktuella tomten Allhelgonaklostret, som var beläget strax intill. Under 1500-talet uppges klostret inneha 54 tunnland mark som brukades, därutöver fanns också många byggnader som ingick i klosterverksamheten. Efter reformationen splittrades Allhelgonaklostrets ägor, och då Skåne blev svenskt drogs tomten in till svenska kronan (Blomqvist 1951 s 163).

Genomförande och resultat

Med anledning av nedläggning av fjärrkyla på Lasarettområdet genomfördes en schaktningsövervakning på delar av sträckan, ca 30 löpmeter med en schaktbredd på ca 2 m och djup på 1,1 – 2,6 m. Intakta medeltida kulturlager påträffades i form av äldre odlingslager. Inga fynd påträffades. Ingreppen utfördes utan att Kulturen kontaktades, och en dokumentation utfördes i efterhand på mindre delar som inte doldes av träluckor. De fåtal ytor som kunde besiktigas indikerar att området för schaktning berörde medeltida odlingsjordar.

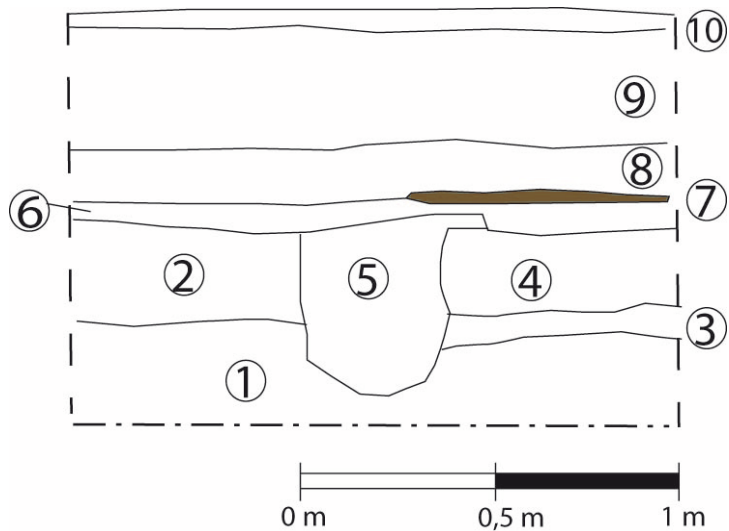
Tidsperiod: 101104 – 101114
Tidsåtgång: 12 timmar
Fältarkeolog: Gertie Ericsson, Aja Guldåker
Yta: 60 m²
Volym: 60 m³
Schakt: 30 löpmeter
Ritningar: 1 planritning, 3 sektionsritningar
Tillvaratagna fynd: Nej

Figur 15. Fjärrkyla vid kv Eskil 20, Lund. Fotografi från sydöst.

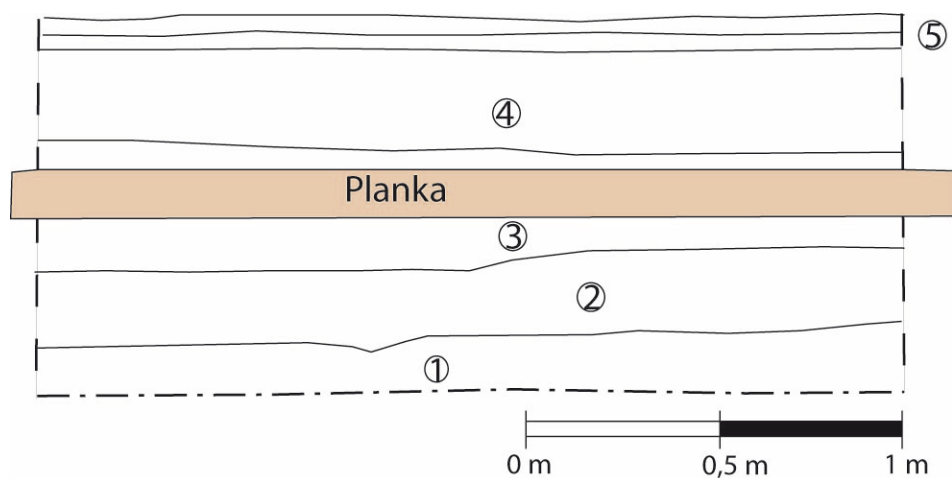

Figur 16. Planritning över besiktigt område vid kv Eskil 20. Sektion IV och V endast fotodokumenterade p g a rasrisk.

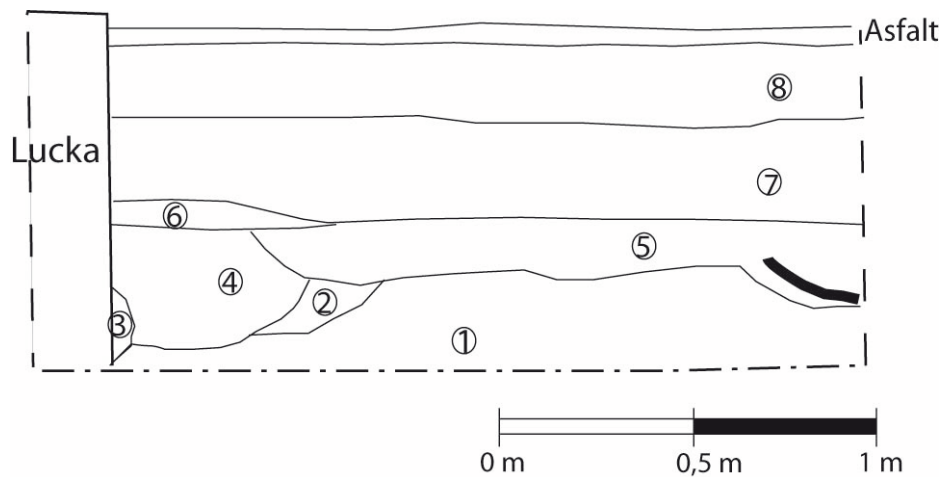
Figur 17. Sektion I mot norr

- 1) Gulbrun moränlera, finkornig, fet, torr och kompakt
- 2) Grå lera, finkornig och fet. Torr och kompakt med inslag av småsten. Järnutfällningar. Marklager
- 3 och 4) Som 2 men med järnutfällningar som skilje
- 5) Grå lera, återfylld vid rördragning. Plaströr och glasfiberull
- 6) Gråbrun lera blandad med humus, grus, glasfiberull, småsten. Utjämningslager
- 7) Förmultnat trä
- 8) Makadam och grus
- 9) Makadam
- 10) Bärlager och asfalt

Figur 18. Sektion II mot norr

- 1) Brungrå lera med humusinslag, finkornig, torr, kompakt och relativt fet. Inslag av småsten och träkol. Kan vara en fossil åkermark, eller ett marklager med odlingsfunktion pga få kulturindikerande komponenter och moränen
- 2) Gråbrun lera blandad med humus, grus, glasfiberull, småsten. Inslag av tegel i den västra delen av sektionen. Utjämningslager
- 3) Brun makadam och grus
- 4) Grå makadam
- 5) Bärlager och asfalt

Figur 19. Sektion III mot norr

- 1) Moränlera, gulbrun, finkornig, fet. Torr och kompakt med inslag av kalkprickar och kalk
- 2) Gulbrun moränlera uppblandad med humus. Brun, finkornig, fet, torr och kompakt. Inslag av kalkprickar. Fyllning i nedgrävning
- 3) Brun humus, finkornig och fet. Torr och något lös. Inslag av småsten, tegelkross (med modern magring)
- 4) Gråbrun lera med humusinslag. Finkornig, fet, torr och kompakt. Inslag av tegelkross, kalkprickar, småsten, sintrad sand (slagg), rötter och träkol
- 5) Brun humus med lerinblandning. Finkornig, fet, torr och kompakt. Inslag av småsten, tegelkross, kalkbruk, träkol. Rot. Utjämningslager
- 6) Brunrå humus, finkornig och något fet. Torr och något porös. Inslag av småsten, rötter, lerfläckar, träkol, bränd lera. Utjämningslager som kan ha varit odlat
- 7) Bärlager makadam
- 8) Bärlager makadam med stenhjöl längst upp närmast asfalt

Figur 20. Sektion VI mot öst

- 1) Gråbrun humus med stora inslag av gul lera. Finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av bränd lera, träkol och djurben. Fossil åkermark
- 2) Den bevarade kulturjorden är något urvaskad mot moränen, ca 0,1 m, däröver brunrå humus Finkornig, fet, fuktig och kompakt. Stora inslag av flinta, bränd lera, träkol, sandstensflis, tegelkross, kalkbruk och kalk. Första markyta, möjligen Allhelgonaklostrets grundläggningsnivå
- 3) Grus, grovkornig, porös, torr och mager. Igenfyllnadslager
- 4) Kalk
- 5) Grus och sand, sentida. Fyllning i källare eller nedgrävning
- 6) Lera
- 7) Grus, grovkornig, porös, torr och mager. Igenfyllnadslager

9– Helgeandsgatan

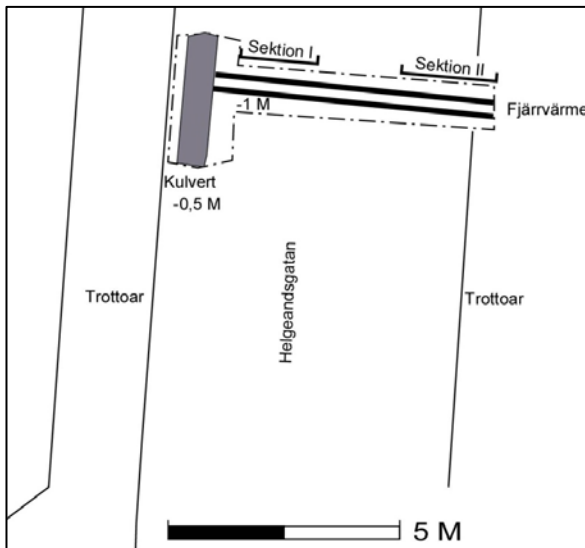
Fornlämningssmiljö

Helgeandsgatan är en relativt ny gatusträckning där de södra delarna finns med på Lunds stadskarta från år 1929 (André & Högstedt 1990 s 105). På Espmans karta från år 1783 ligger området inom Lunds hospitals kyrkas område (André & Högstedt 1990 s 35).

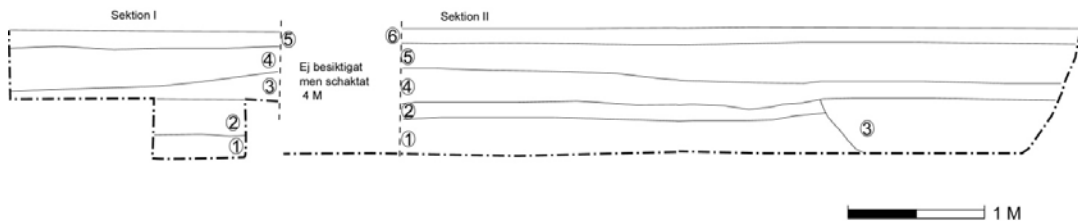
Det arkeologiska källäget för Helgeandsgatan är dåligt och består främst av en schaktningsövervakning i samband med tidigare markarbete för fjärrvärme.

Genomförande och resultat

I samband med schaktning för fjärrvärme på Helgeandsgatan genomfördes en arkeologisk förundersökning genom schaktningsövervakning. Ett schakt grävdes med en total yta av 9,5 m² och en volym av 9,5 m³. Schaktet s placering var tvärs över gatan mellan kv Repslagaren och kv Gernandtska lyckan. Två sektioner dokumenterades och intakta medeltida kulturlager påträffades ej. Kulturlagren tolkades som igenfyllnadslager och yngre fyllnadsmassor i nedgrävning.

Figur 21. Planritning för schaktning för fjärrvärme på Helgeandsgatan.

Figur 22. Sektion I mot norr

- 1) Mörkgrå lera med tegelfragment rött och gult
- 2) Vitbrun melerad sand
- 3) Grov brun sand
- 4) Singel/grus
- 5) Asfalt

Sektion II mot norr

- 1) Mörkgrå lera med tegelfragment rött och gult. Kompakt med linser av sand. Sentida uppfyllning av damm
- 2) Vitbrun melerad sand
- 3) Ljusbrun mellangrov sand
- 4) Grov brun sand
- 5) Singel/grus
- 6) Asfalt

Tidsperiod: 111024–111103
Tidsåtgång: 3 timmar
Fältarkeolog: Jan Kockum
Yta: 9,5 m²
Volym: 9,5 m³
Schakt: 9,5 löpmeter
Ritningar: 1 plan- och sektionsritning
Tillvaratagna fynd: Nej

10 – Södra Esplanaden/Dammgården

Fornlämningsmiljö

Området för fjärrvärmearbetet var beläget strax söder om Kv Bagaren i det sydöstra delen av Lunds stadskärna, och dess yttre södra och östra gräns följer i huvudsak den forna stadsvallens sträckning (Bilaga 2). Under 1600- och 1700-talen låg området obebyggt och utgjordes av två lyckor tillhörande färgare Borg och glasmästare Nordström. I kvarterets södra del låg under medeltiden Sankt Johannes kyrka med tillhörande kyrkogård (Bevaringskommittén 1980). Området för schaktningsarbeten sträcker sig också över Södra Esplanaden där den medeltida vallgraven var belägen.

Genomförande och resultat

Syftet med markarbetena var att leda om fjärrvärme. Schaktningarna omfattade ca 266 m² och ca 137 löpmeter. Arbetena inleddes invid nordvästra hörnet av fastigheten Innerstaden 2:1, där ett schakt togs upp för anslutning av den nya fjärrvärmesträckningen. Här var schaktdjupet ca 1,8 m och bevarade kulturlager kunde konstateras i den nordöstra delen av schaktet. En sektion (C) dokumenterades och den stora lagertjockleken indikerar att delar av det rör sig om stadens igenfyllda vallgrav. Den var huvudsakligen igenfylld med matjord och lera. Schaktet utvidgades mot nordväst och inledningsvis påträffades bara omrörda massor och olika ledningsdragningar. De avslutande 3 m uppvisade bevarade kulturlager och en sektion (B) över dessa dokumenterades liksom ett tvärsnitt av schaktet (A). Även denna visade att det var delar av stadens igenfyllda vallgrav som genomgrävts. Schaktet var här ca 1,8 m djupt och i botten påträffades ett grått lerigt lager med torvaktiga inslag, som kan vara avsatt då vallgraven stod öppen. I övrigt var den igenfylld med matjord, lera och raseringsmaterial. I denna del av schaktet påträffades också en stenrad bestående av ca 0,2 - 0,35 m stora stenar som löpte i nordöstlig - sydvästlig riktning. De påträffades ca 1,1 m under dagens markyta. Det kan röra sig om någon form av syllstensrad eller stabilisering till igenfyllningsarbetena.

Arbetena fortsatte norr om Parentesen, ute i gång- och cykelbanan. Här grävdes ett ca 1,2 m brett, ca 1,15 m djupt och ca 45 m långt schakt. Det löpte västerut och anslöt till ett tredje schakt inne på Dackegårdens parkering. Schaktet breddades och fördjupades för svetsarbeten med ca 12 m mellanrum. Dessa var ca 1,8 m breda, ca 3 m långa och ca 1,5 m djupa. En sektion upprättades för hela sträckan (D). De första 33 m uppvisade

huvudsakligen torra ganska nedbrutna matjordslager som utgör rester efter odling och kanske även utfyllningslager. Mellan 12 - 18 m påträffades 3 lerlinsor som eventuellt utgör rester efter lergolv. De sista 12 löpmetrarna av schaktet uppvisade en mera komplex strata, men med yngre datering i samband med att schaktet närmade sig staden igenfyllda vallgrav. De avslutande 2 -3 m av schaktet omfattade troligen delar av vallgraven.

Ute på parkeringen norr om Dackegården grävdes ett anslutningsschakt ca 5 m långt, 2,5 m brett och 2,3 m djupt. Större delen av schaktet omfattades av ett tidigare fjärrvärmeschakt, men längs den södra sidan kunde en sektion dokumenteras. Denna visade att schaktet omfattade delar av den igenfyllda vallgraven (E). De nedersta 0,9 m bestod av grå, fuktig vattenavsatt gyttja som innehöll tegelkross. Däröver följde ca ytterligare 0,5 m gyttja som var torrare och mera nedbruten och innehöll bland annat buteljglas. Resterande del av sektionen uppvisade en tunn lins av träkol och aska följt av odlingsjord och moderna bärlager.

Från anslutningsschaktet grävdes vidare norrut mot Södra Esplanaden. Schaktet var ca 10 m långt, 2 m brett och inledningsvis ca 2,3 - 2,0 m djupt. En sektion dokumenterades för denna sträcka som visade vallgravens norra nedgrävningskant samt fyllningar (F).

Norr om vallgraven påträffades en 1,3 m tjock strata, bestående av brungrå odlad matjord följt av ett kompakt lerlager och däröver ytterligare kompakt torr matjord. Denna lagersekvens kan utgöra de nedre delarna av den vall som omslöt staden innanför vallgraven. Efter ca 10 löpmeter vek schaktet av österut ca 3 m (G). Schaktdjupet var här ca 1,7 m och en sektion dokumenterades även för denna sträcka. Även här kunde vällen observeras, men även en större grop fylld med en grå-brun torr fyllning med inslag av djurben, lerfläckar, bränd lera och träkol. Hur denna förhåller sig till den förmodade vällen är inte klarlagt.

Schaktet fortsatte norrut ytterligare ca 8 m tvärs över Södra Esplanaden. Denna sträcka var mycket skadad av ledningsdragningar och inga bevarade kulturlager kunde observeras. Moränlera påträffades ca 1,4 m under dagens markyta. Därefter vek schaktet österut vidare ca 53 m längs Södra Esplanadens norra del. Ingen sektion kunde upprättas då både den södra och norra schaktväggen bestod av yngre nedgrävningar. Schaktdjupet var ca 1,4 m och i botten kunde en ca 0,8 m bred sträng av orörd moränlera observeras. I denna syntes spåren efter flera aktiviteter i form av nedgrävningar, stolphål och en ränna. I en av nedgrävningarna ca 41 - 42 m österut påträffades en fyllning som var gråbrun med starka inslag av brandrester i form av träkol, tegelbitar, bränd lera och träkol. I fyllningen påträffades även kopparhaltig slagg, djurben och skelettdelar från en barngrav. Förmodligen kommer dessa från S:t Hans kyrkogård, som under medeltiden låg strax norr om undersökningsområdet, och härrör från någon form av avröjning efter en brand från tiden efter reformationen.

Slutligen grävdes schaktet söderut mot det första schaktet och anslöt till detta efter ca 7 - 8 m. På denna sträcka påträffade inga bevarade kulturlager. Sammanlagt har 266 schaktmeter och 137 löpmeter grävts.

Tidsperiod: 110621–110706

Tidsåtgång: 44

Fältarkeolog: Ivan Balic

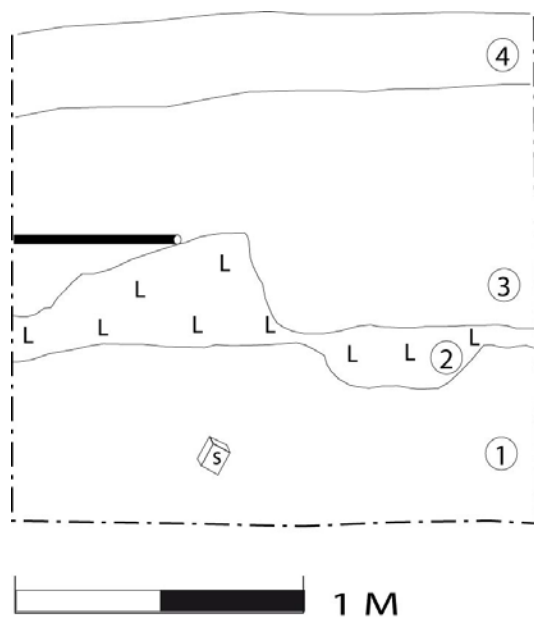
Yta: 266 m²

Volym: ca 532 m³

Schakt: 137 löpmeter

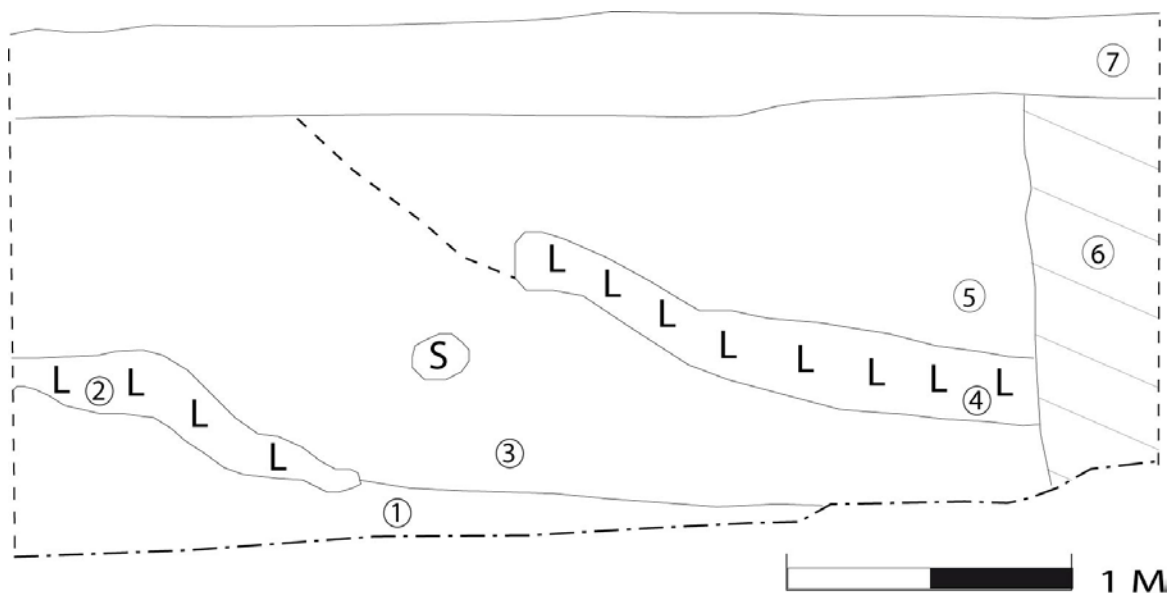
Ritningar: 4 plan- och sektionsritningar

Tillvaratagna fynd: KM 93319

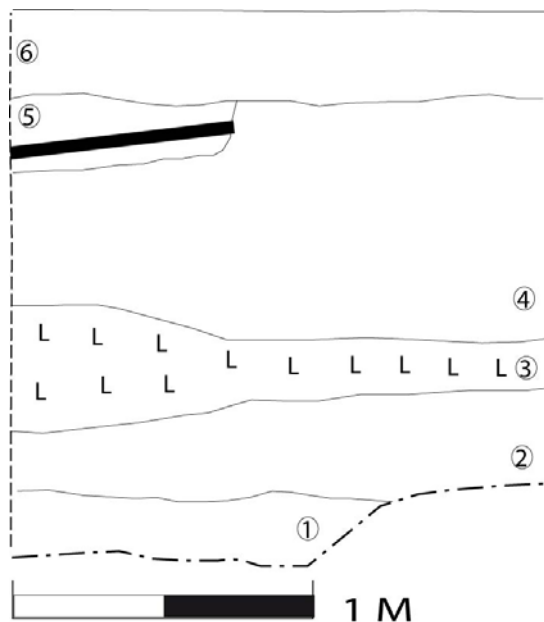
Figur 23. Sektion A mot nordväst

- 1) Grå fuktig lerig jord med torviga inslag. Kanske avsatt i vallgraven
- 2) Gul lera, kompakt och torr
- 3) Brun matjord med sten och lerbitar, enstaka djurben och tegelbitar. Torr och kompakt
- 4) Moderna bärlager

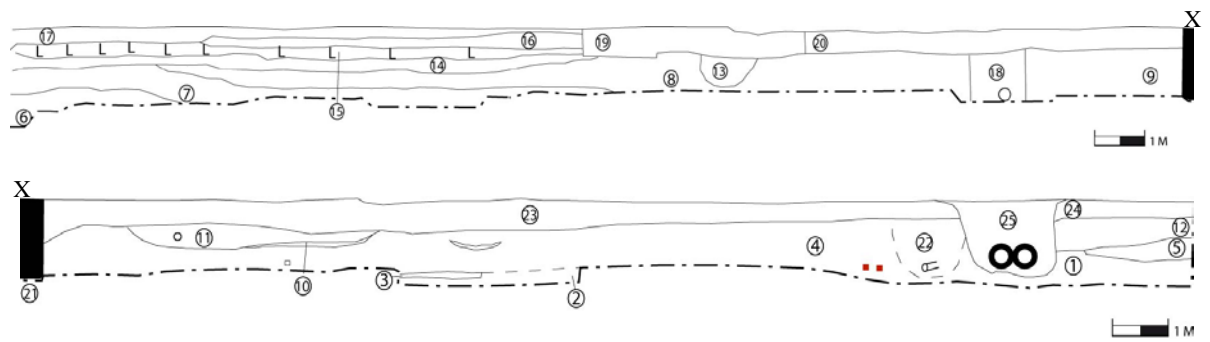
Figur 24. Sektion B mot nordöst

- 1) Grå lerig jord med torviga inslag. Kanske avsatt i vallgraven
- 2) Gul lera, kompakt och torr
- 3) Brun matjord med sten och lerbitar, enstaka djurben och tegelbitar. Torr och kompakt
- 4) Raseringslager med tegel, kalkbruk, bränd lera och gult tegel
- 5) Som (3) men med mer rivningskomponenter
- 6) Nedgrävning för fjärrvärme
- 7) Moderna bärlager

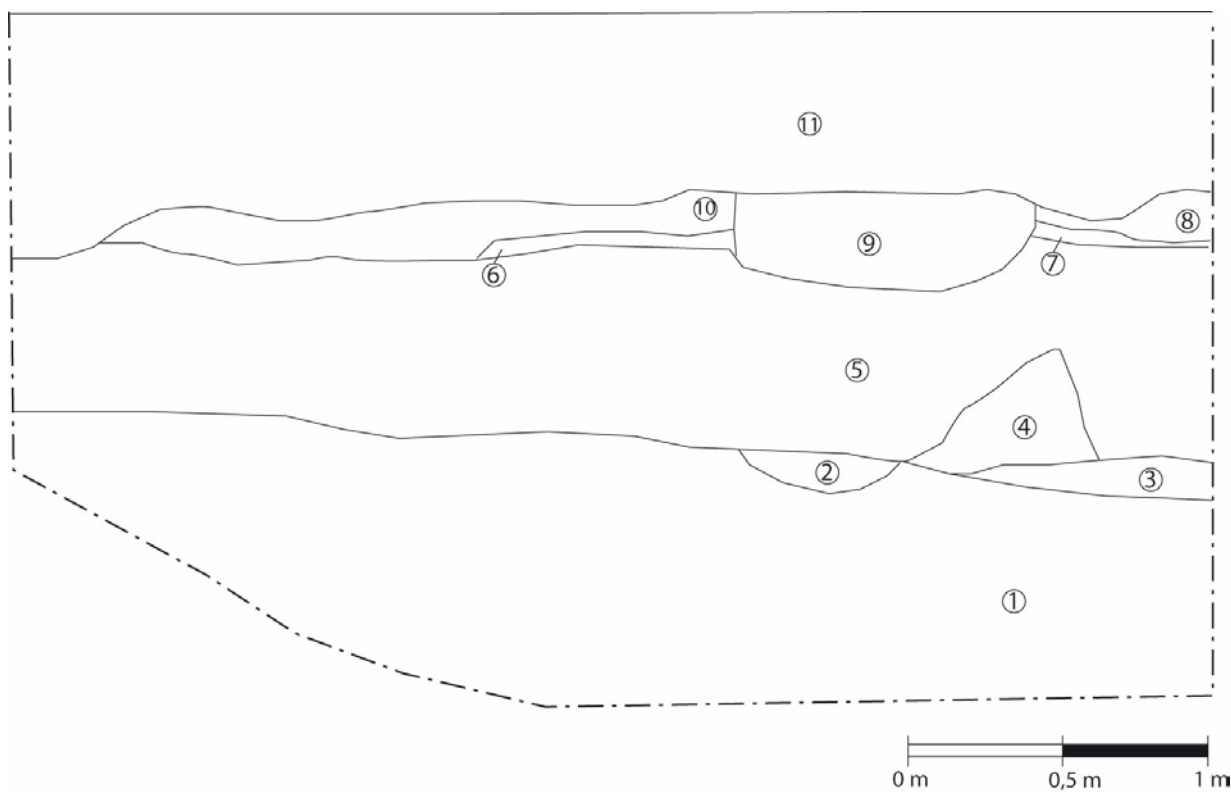
Figur 25. Sektion C mot norr

- 1) Grått kulturlager, något torrt och kompakt med inslag av träkol. Ganska sandigt. Odlat
- 2) Som (1) men med raseringskomponenter: taktegel, tegelbrockor och kalkbruk
- 3) Grått kulturlager, torr kompakt med lerinblandning
- 4) Som (1) men med enstaka slagg
- 5) Sand i bredbandsschakt
- 6) Moderna bärlager

Figur 26. Sektion D mot norr

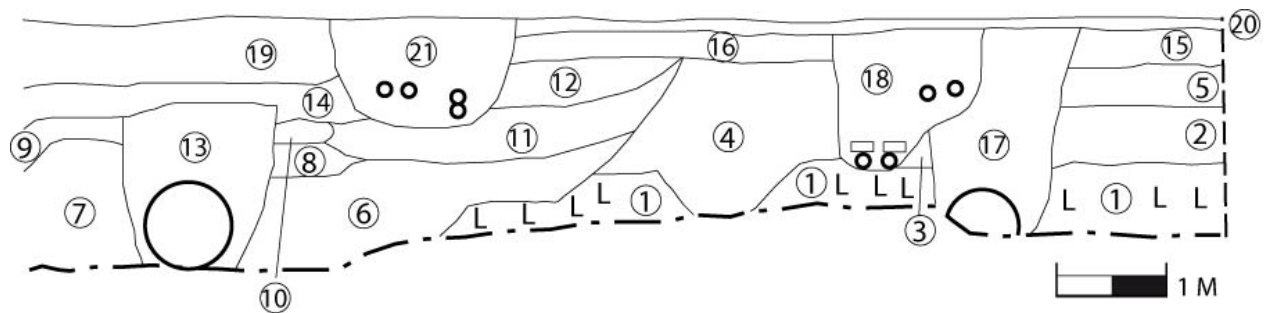
- 1) Brunsvart kulturjord. Kompakt och något torr med inslag av träkol
- 2) Som (1) men med inslag av lera
- 3) Lerlager, fragmenterat av bränd lera och gul lera. Golvlager
- 4) Efter fjärrvärmeschakt mera diffust. Inte ens moderna dräneringsschakt synliga. Lagren torra, kompakta med stående ben i botten på schaktet. En hel del större djurben (ko) i botten på schaktet samt bränd lera
- 5) Brunsvart kulturjord. Kompakt och något torr med inslag av träkol, enstaka tegelbitar, småsten och bränd lera
- 6) Grå svämmig gyttja med inslag av tegelbitar, bränd lera och småsten
- 7) Brunsvart kulturlager med inslag av träkol, djurben, bränd lera och porslin. Omgrävd kulturjord
- 8) Brungrått matjordslager med inslag av småsten. Även djurben, tegel, gul lera och kalkbruk
- 9) Brungrå kulturjord, torr och kompakt som (4)
- 10) Gråbrunt kulturlager, kompakt och torr, något nedbrutet. Inslag av gul lera och även träkol och bränd lera
- 11) Brunsvart kulturlager. Kompakt och torr. Nedbrutet med träkol, bränd lera, tegelkross och småsten
- 12) Brunsvart kulturjord. Kompakt och något torr med tegelbitar, stenkol, träkol, kalkbruk, småsten och bränd lera
- 13) Brungrå matjord, torr och kompakt med inblandning av gul lera. Trädplanteringsgrop
- 14) Brungrå kulturjord. Torr och kompakt som (4)
- 15) Brungrå kulturjord, torr och kompakt med mycket lerinslag
- 16) Brun, torr och kompakt matjord med tegel och småsten
- 17) Moderna bärlager
- 18) Schakt för Höganäsrör
- 19) Brun torr matjord. Flakig och lite sandig
- 20) Moderna bärlager
- 21) Brunn
- 22) Schakt för rör
- 23) Moderna bärlager
- 24) Moderna bärlager
- 25) Fjärrvärmeschakt, grus

Figur 27. Sektion E mot norr

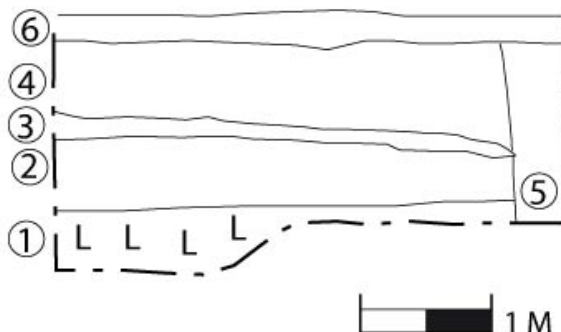
- 1) Grå, fuktig kulturpåverkad gyttja/vattenavsatt. Fet och kompakt med inslag av träkol och enstaka tegelfragment. Troligen igenfylld vallgrav
- 2) Lerinblandad gyttja med inslag av tegelkross, småsten och bränd lera
- 3) Som (2) men mer lera
- 4) Grå kompakt nedbruten gyttja med tegelkross, bränd lera och träkol
- 5) Som (4) dock mera nedbruten, torrare och smulig. Buteljglas
- 6) Lins med aska och träkol
- 7) Lins med aska och träkol
- 8) Brun nerbruten, torr trädgårdslager. Sandig
- 9) Kompakt kulturlager, brungrå med träkol, kalkbruk, tegelkross och bränd lera
- 10) Brun, sandig och nerbruten, torr trädgårdsjord
- 11) Moderna bärlager

Figur 28. Sektion F mot väst

- 1) Morän lera
- 2) Brungrå matjord. Torr och kompakt med träkol och småsten. Odlingslager/lycka
- 3) Brungrå matjord. Torr och kompakt med träkol och småsten. Odlingslager/lycka
- 4) Grå matjord. Torr och kompakt med bränd lera, kalkprickar. Påförd matjord i svacka, möjligen odlad
- 5) Gulbeige kompakt torr lera. Inslag av matjord. Del av kärnan till stadsvallen
- 6) Grå svämmig jord/gyttja med inslag av bränd lera, småsten och tegelbitar. Torr och kompakt. Delvis primär fyllning
- 7) Grå svämmig jord/gyttja med inslag av bränd lera, småsten och tegelbitar. Torr och kompakt. Delvis primär fyllning
- 8) Brungrå kulturjord med raseringsmassor. Gult tegel, sten och bränd lera. Torr och kompakt. Fyllning i vallgrav
- 9) Gul lera blandat med grå jord. Grå svämmig jord/gyttja med inslag av bränd lera, småsten och tegelbitar. Torr och kompakt. Delvis primär fyllning. Fyllning i vallgrav. Kanske stabiliserande del av vällen
- 10) Gul lera med grå svämmig jord/gyttja med inslag av bränd lera, småsten och tegelbitar. Torr och kompakt. Delvis primär fyllning
- 11) Grå jord/gyttja. Torr och kompakt med bränd lera, tegelbitar och småsten. Fyllning i vallgrav
- 12) Grå svämmig jord/gyttja med inslag av bränd lera, småsten och tegelbitar. Torr och kompakt. Delvis primär fyllning
- 13) Gråbrun matjord, kompakt och torr. Lite bränd lera. Odling/rabatt efter rivning av vall och vallgrav
- 14) Moderna bärlager
- 15) Gråbrun matjord, torr och kompakt med småsten. Fyllning i kabelschakt
- 16) Gråbrun matjord. Torr och kompakt med småsten. Fyllning i kabelschakt
- 17) Gråbrun matjord med starka inslag av gul lera. Torr och kompakt
- 18) Gråbrun matjord. Torr och kompakt med småsten. Fyllning i kabelschakt
- 19) Gråbrun matjord, torr och kompakt. Enstaka tegelbitar. Eventuell fyllning i rabatt/odling
- 20) Moderna bärlager
- 21) Lera/matjord/bärlager. Fyllning i kabelschakt

Figur 29. Sektion G mot norr

- 1) Moderna bärlager
- 2) Gråbrun matjord, kompakt och torr. Lite bränd lera. Odling/rabatt efter rivning av vall/vallgrav
- 3) Gulbeige kompakt torr lera med inslag av matjord. Ej golv utan del av kärnan till vällen
- 4) Brungrå torr matjord. Kompakt med inslag av träkol och småsten. Odlingslager/lycka

- 5) Grus. Fyllning i nedgrävning
- 6) Moderna bärlager

11 – Tingsgatan, Veberödsvägen, Mellanbacken

Igenlagt innan besiktning.

12 – Stora Södergatan 16

Fornlämningssmiljö

Området hör till den södra delen av Lunds medeltida bebyggelse, delvis väster om Stora Södergatan, men också på Stora Södergatan som är en medeltida gatusträckning. Kvarteret Katedralskolan har ett mycket ålderdomligt tomtmönster som fortlever i kvarteret (Bevaringskommittén 1981 s 116). Troligen skedde tomtindelning och utbredning av stadsbebyggelsen i området omkring mitten av 1000-talet eller tidigare (Johansson Hervén 1999).

Genomförande och resultat

Vid fjärrvärmearbeten in till fastighet kv Katedralskolan 5, via Stora Södergatan 16, grävdes 34 löpmeter med en volym av 32 m³. I schaktet på katedralskolan 5 innergård, längs med det befintliga gathuset, påträffades lergolvrester med keramik av äldre rödgods och sågat ben som visar på hantverksaktiviteter. Resterna efter lergolvet fanns på ett djup av 0,75 m och ovanpå det fanns fläckar med aska. Ett område med fin sättsand, troligen efter en stenläggning, påträffades i schaktets södra område. Ett par stora gråstenar påträffades i det väst-östliga schaktet och de kan ha utgjort en grundmur kopplad till lergolvet. En företrädare till dagens gatuhus från 1700-talet bör därmed kunna bekräftas. Schaktningsområdet från genomgången och ut i Stora Södergatan omfattade inga intakta medeltida kulturlager.

Tidsperiod: 110522–110522

Tidsåtgång: 5 timmar

Fältarkeolog: Aja Guldåker

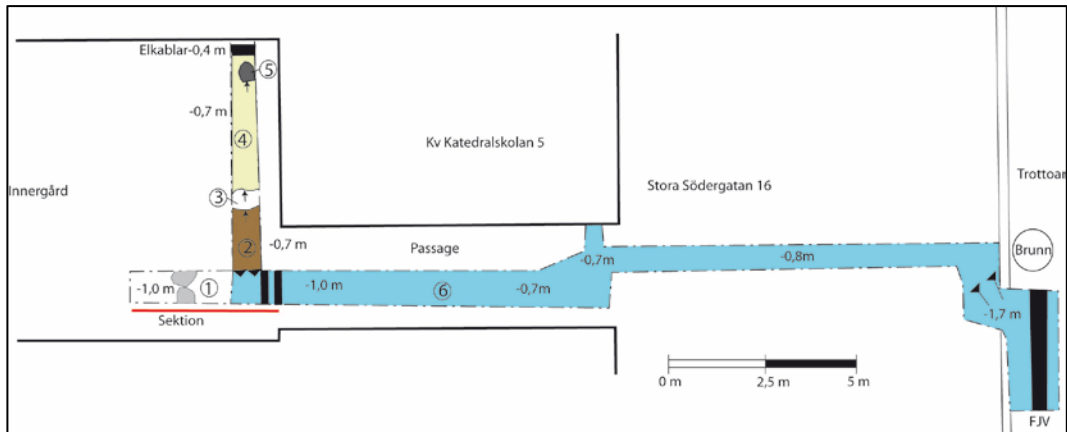
Yta: 34 m²

Volym: 32 m³

Schakt: 32 löpmeter

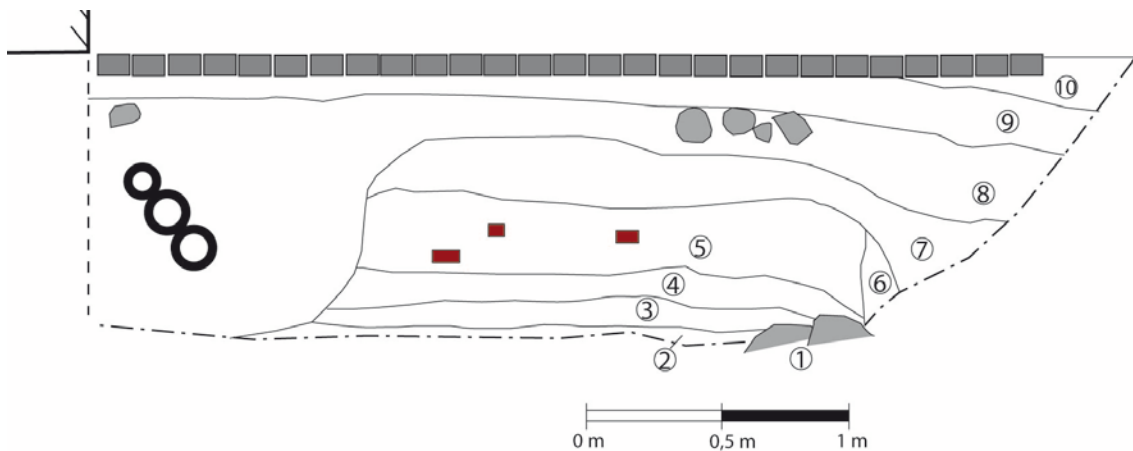
Ritningar: 2 plan- och sektionsritning

Tillvaratagna fynd: KM 93320

Figur 30. Planritning över fjärrvärmeschaktningarna vid Stora Södergatan 16

- 1) Svartbrun lerinblandad humus med kolprickar, sot, slagg. Något kompakt, torr, finkornig och relativt fet. Djurben/slaktavfall. Golvlag
- 2) Lerinblandad humus med grus/sandinslag och tegelkross, bränd lera under stenläggning. Något poröst. Glasknapp, keramik av typen äldre rödgods och djurben
- 3) Gulorange fin torr sjösand, mycket finkornig och porös. Något värmepåverkad. Troligen sättsand efter stenläggning
- 4) Brunrågul humus/sand med inslag av kalkprickar och tegelkross. Keramik av typen äldre rödgods. Smutslager ovanpå golv
- 5) Ljusgrå aska med kolprickar
- 6) Grus. Fyllning i tidigare rörschakt

Figur 31. Sektion mot söder

- 1) Gråsten, troligen rester av grundmur
- 2) Svartbrun lerinblandad humus med kolprickar, sot, slagg. Något kompakt och torr. Relativt fet och finkornig. Djurben och slaktavfall. Golvlag
- 3) Gråbrun fet lera, relativt kompakt. Inslag av kol- och kalkprickar. Torr och relativt finkornig. Smutslager på golv, ibland nästan som ruttet trägolv
- 4) Brunrå gulmelerad lera med humusinblandning, tegelkross och kolprickar. Något kompakt och torrt och lite sotigt. I toppen på lagret påträffades ett odaterat mynt mot grundmursstenar
- 5) Gulbeigebrun lera med tegelbitar och -kross, kalkbitar och kol. Något kompakt och melerat. Torr och finkornig till grövre. Raseringslager
- 6) Koncentration av kalkbruk. Rivningslager
- 7) Brun humus och grus, något lerinblandad. Relativt poröst till något kompakt. Inslag av kolprickar och lite tegelkross. Grönglaserad keramik av typen yngre rödgods. Igenfyllnadsmassor
- 8) Brunrå lerinblandad humus med tegelkross och rester av kullersten. Tegelbrockor. Något kompakt till porös. Torr och finkornig. Igenfyllnadslager
- 9) Grus som bärlager för marksten
- 10) Singel

13 – Högevallsgatan

Fornlämningsmiljö

Delar av schaktningsarbetena utfördes i det lilla kvarteret Banmästaren, som endast omfattar en byggnad, Banmästarebostaden. Byggnaden uppfördes år 1863 och fungerades som tjänstebostad för SJ:s banmästare. En prydlig trädgård hörde till bostaden (Bevaringskommittén 1981 s 41). Söder om kvarteret påträffades år 1975-76 flera gravar som troligtvis ingick i Sankt Måns kyrkogård som fanns i den nordligaste delen av Svanelyckan under medeltiden (Bevaringskommittén 1981 s 177). Det är dock oklart hur långt norrut gravområdet sträckte sig.

Genomförande och resultat

Vid schaktningsarbeten för fjärrvärme grävdes ca 27 löpmeter med en volym av 11 m³. Inga intakta medeltida lager berördes. Vid schaktningen framkom ett lergolv som indikerar bebyggelse. Troligen kan dessa dateras till 1700-1800-tal. Inga större nedgrävningar och andra skador kunde påvisas i området för schaktningen.

Tidsperiod: 110629–110630

Tidsåtgång: 5 timmar

Fältarkeolog: Aja Guldåker

Yta: 27 m²

Volym: 11 m³

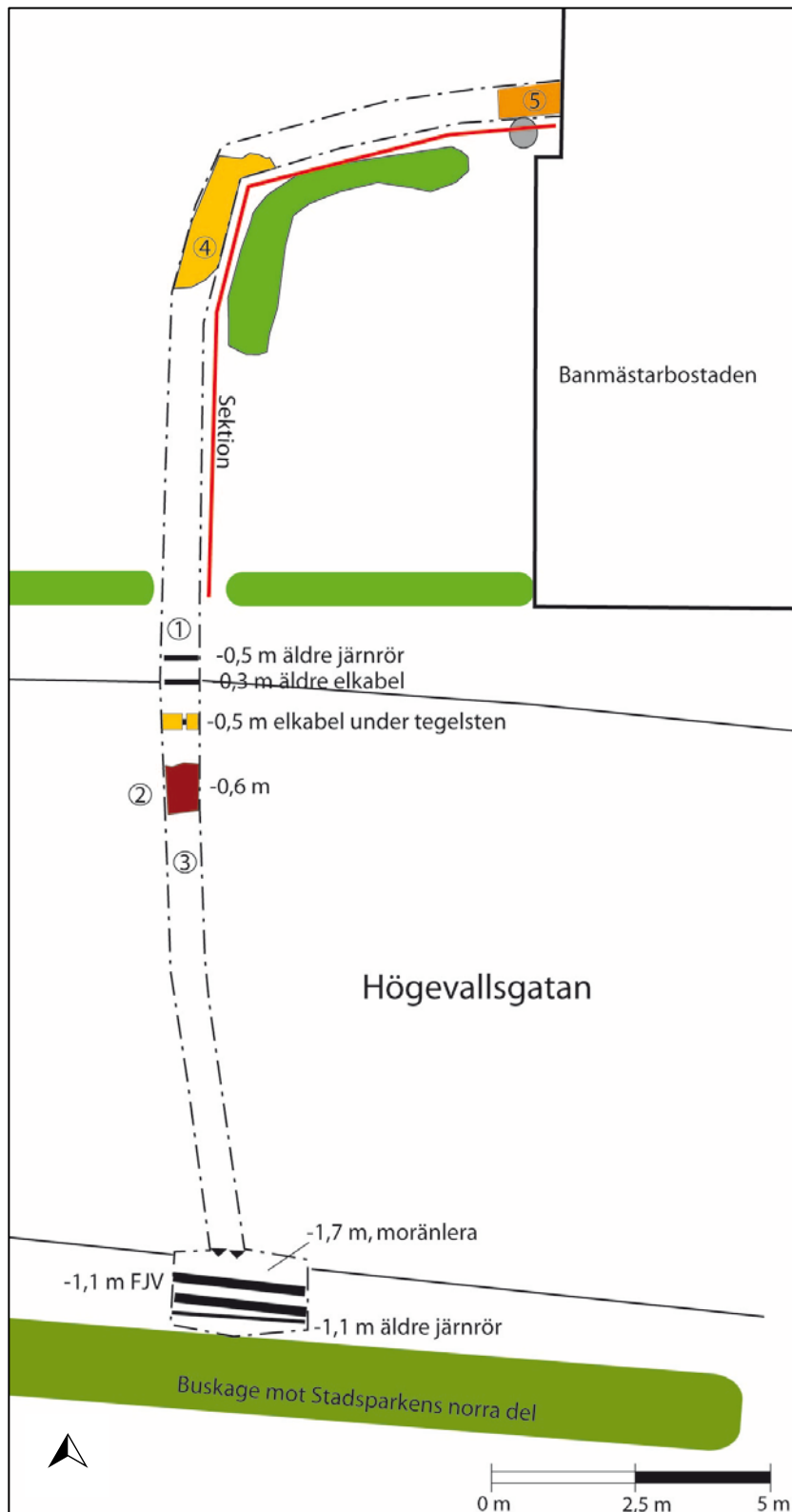
Schakt: 27 löpmeter

Ritningar: 2 plan- och sektionsritning

Tillvaratagna fynd: Nej

Figur 32. Mycket buskage och växtlighet i schaktningsområdet vid Banmästarebostaden. Växtligheten har troligen bidragit till att torka ut delar av lämningarna. Fotografiet taget från söder.

Figur 33. Planritning över fjärrvärmeschaktningarna på Högevallsgatan

- 1) Brun humus, relativt homogen med inslag av större småsten. Torr, finkornig med krossat tegel, – bitar och koks. Äldre matjordslager
- 2) Krossat rött tegel, möjligen äldre dränering
- 3) 1975-76 års schakt med grus och makadam
- 4) Gulbrun humusinblandad lera med inslag av spik, träkol, bränd lera, djurben. Kompakt, finkornig och torr. Lergolvsliknande
- 5) Gul lera med kolprickar/småsten. Torr, kompakt och finkornig till grövre. Fyllning i frischakt samt brunsschakt

Figur 34. Sektionsritning över fjärrvärmeschaktningarna på Högevallsgatan

- 1) Gulbrun humusinblandad lera med inslag av spik, träkol, bränd lera och djurben. Kompakt, finkornig och torr. Lergolvsliknande
- 2) Brun humus, relativt homogen med inslag av större småsten. Torr, finkornig med krossat tegel, – bitar och koks. Äldre matjordslager
- 3) Gulbeige melerad lera med inslag av humus. Mycket fragmentarisk. Inslag av träkolsprickar, röd tegelkross. Något kompakt till porös. Torr och finkornig. Rest efter lergolv
- 4) Lerlins med gulbrun lera. Relativt kompakt, torr och finkornig. Lergolvsrest
- 5) Ljus sandlins med sjösand. Porös och torr. Sättsand
- 6) Finkornig sandlins med vitbeige sjösand. Torr och porös. Möjligen en sättsandsrest
- 7) Brun humus, relativt homogen med inslag av större småsten och kalkprickar och djurben. Torr, finkornig med krossat tegel, –bitar och koks. Äldre matjordslager
- 8) Lera med humusinblandning och inslag av träkolprickar, småsten och rött tegelkross. Finkornig till grov. Torr och kompakt. Fyllning i frischakt och brunnspackning
- 9) Matjord

14 – Magle Stora Kyrkogata

Fornlämningssmiljö

Gatan har ett medeltida ursprung och är troligen en del i det allra äldsta gatunätet i Lund och under medeltiden fungerade den som stadens in- och utfartsgata (Bevaringskommittén 1983 s 94).

Genomförande och resultat

Med anledning av en fjärrvärmeanslutning i Magle Stora Kyrkogata genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Schaktet grävdes i nordsydlig riktning tvärs över gatan med en längd av 4 m, bredd 1 m och djup 0,4 m i den södra delen, och 1 m i den norra delen. Inga intakta kulturlager påträffades utan endast sentida bärlager och fyllnadsmassor i rörschakt.

Tidsperiod: 110913–110913

Tidsåtgång: 2 timmar

Fältarkeolog: Gertie Ericsson

Yta: 4 m²

Volym: 4 m³

Schakt: 4 löpmeter

Ritningar: 1 planritning

Tillvaratagna fynd: Nej

15 – Stora Tomegatan 4

Fornlämningssmiljö

Kvarteret Garvaren, där Stora Tomegatan 4 ingår, har genomgått flera förändringar från medeltiden fram till idag. Vid medeltidens slut var kvarteret uppdelat på fyra till fem stora tomter, vilka senare styckades upp i flera små (Bevaringskommittén 1983 s 58). Stora Tomegatan fanns redan under medeltiden, men dess sträckning har förskjutits något i sidled, alternativt har bredden förändrats.

Genomförande och resultat

Sammanlagt schaktades 16,5 m² och 18 m³ i stadens östra delar. Området ligger innanför den medeltida stadsvallen i Lund. Stora Tomegatan kan ha fungerat som en förbindelseväg mellan en öppning i stadsvallen vid Tomegapet och öppningen vid Östra Vallgatan. Gatan har ett 1600-tals ursprung enligt Anders Andrén (Medeltidsstaden 1980). Det är troligen en kyrka vid namn Sankt Thomas som gett gatan sitt namn och

fram till reformationen lär kyrkan ha legat någonstans utmed gatan. Inga spår efter kyrkan har dock ännu påträffats.

Schaktningen berörde delvis intakta medeltida kulturlager och en husgrund bestående av stora syllstenar påträffades på ett djup av 0,6 m. Stenarna låg i nordsydlig orientering, 2,0 m ut i gatan, vilket indikerar att gatan troligen breddats vid något tillfälle. Under och kring stenarna fanns hårt packad lera som stabiliserade grundmuren. Ett handtag från ett senmedeltida keramikkärl påträffades i lerpackningen. Tidigare grävningar i gatan för ledningsdragningar har utförts på 1960-talet, samt för fjärrvärme år 2007 då området väster om grundmuren berördes.

Tidsperiod: 111007–111010

Tidsåtgång: 5 timmar

Fältarkeolog: Aja Guldåker

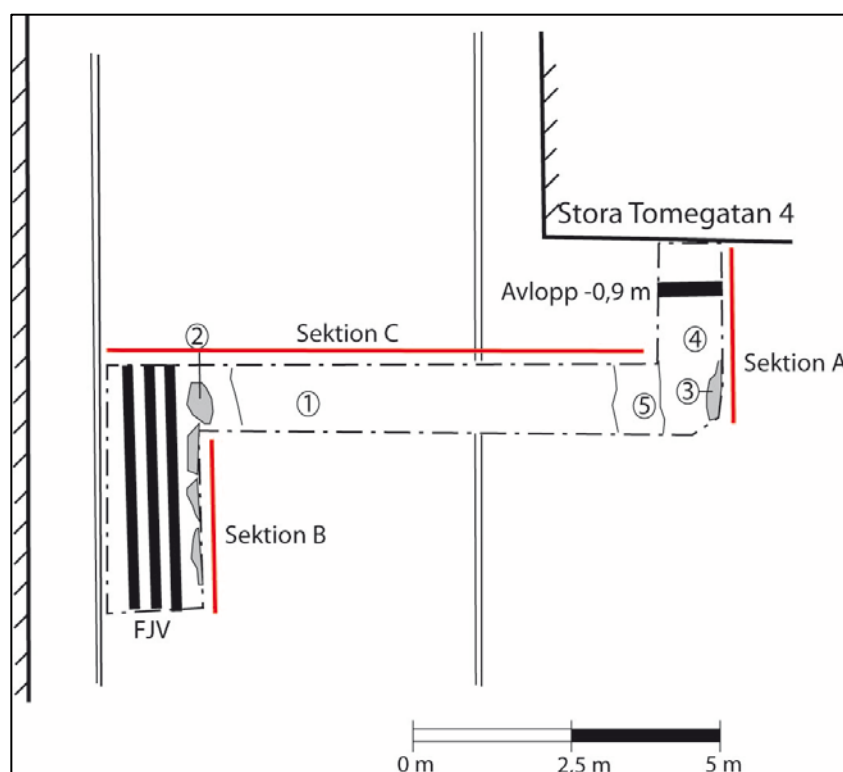
Yta: 16,5 m²

Volym: 18 m³

Schakt: 15 löpmeter

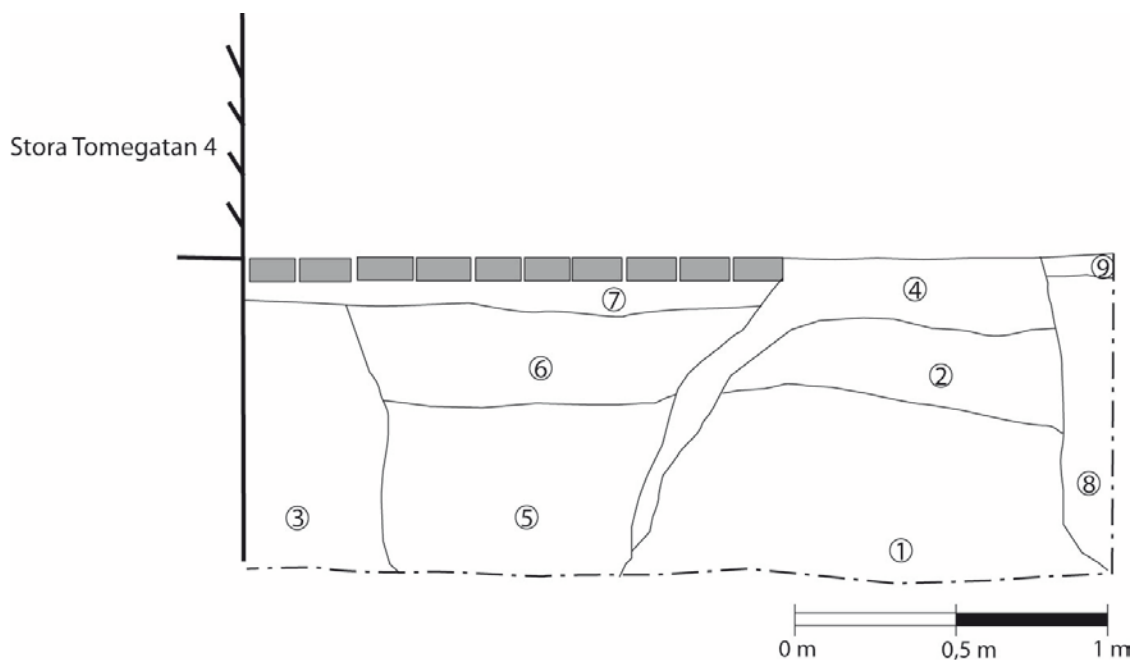
Ritningar: 2 plan- och sektionsritning

Tillvaratagna fynd: KM 93321

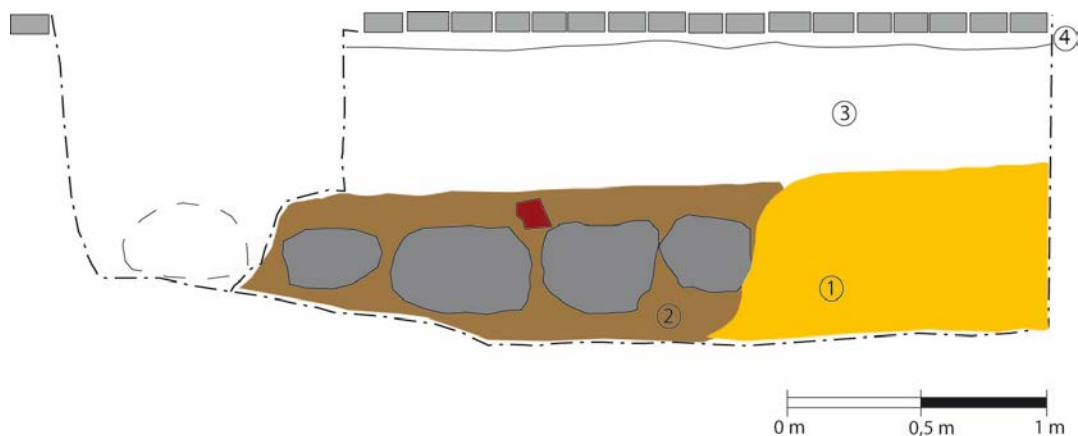
Figur 35. Planritning för fjärrvärmearbeten på Stora Tomegatan 4

- 1) Troligen gulbrun moränlera, kompakt, homogen och torr
- 2) Packning till/kring grundmur av storgråsten. Gråbrun melerad lera med enstaka tegelbitar, kalkprickar. Relativt kompakt och något porös i toppen
- 3) Äldre husgrund
- 4) Grus/makadam. Fyllning i modernt schakt
- 5) Lock till kulvert

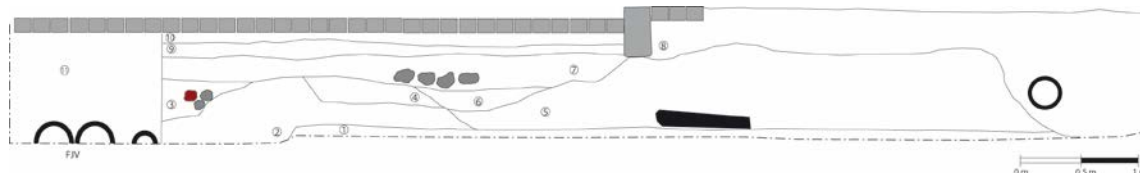
Figur 36. Sektion A mot öst

- 1) Vitgrå. Kalkbruk relativt porös. Inslag av tegelbitar och -kross. Gul/rött tegel. Torr och finkornig. Husgrundsrest
- 2) Brunbeige relativt porös lerinblandad humus med inslag av småsten. Utjämningslager
- 3) Lerinblandad humus. Homogen och porös humus inblandning. Utjämningslager
- 4) Brun organisk, porös och torr. Planteringsjord
- 5) Brunbeige relativt porös lerinblandad humus med inslag av småsten. Igenfyllnadslager
- 6) Som (5) fast med kullersten inblandat
- 7) Bärlager sten och gatsten
- 8) Brunbeige relativt porös lerinblandad humus med inslag av småsten. Igenfyllnadslager
- 9) Asfalt

Figur 37. Sektion B mot öst

- 1) Gul något melerad kompakt lera med inslag av enstaka tegelbitar och kalkprickar. Något mer grå lera i toppen och mer homogent längre ned i lerpackningen. Utanför husgrund eller omlagt lergolv
- 2) Gråbrun melerad lera med enstaka tegelbitar. Relativt kompakt och något mer porös i toppen. Gult lerområde mellan stenarna. Stabiliseringslager mellan och kring stenarna. Handtag i keramik av typen äldre lergods
- 3) Makadam och grus
- 4) Smågatsten i bärlager

Figur 38. Sektion C mot norr

- 1) Gul kompakt moränlera
- 2) Gråsvart kompakt lera med inslag av träkol och kalkprickar. Enstaka tegelkross och djurben. Torr och finkornig. Lerpackning runt om stora gråstenar till en husgrund
- 3) Små kullersten och tegelbitar/grus. Dränering
- 4) Grus. Utjämningslager
- 5) Brungrå lera med humusinblandning med inslag av tegelkross och äldre keramikrör. Kompakt, heterogen. Igenfyllnadslager
- 6) Gul kompakt finkornig lera. Utjämningslager
- 7) Kullersten och sättgrus
- 8) Grus och makadam. Igenfyllning i dräneringsschakt
- 9) Stenkross, stenmjöl. Bärlager
- 10) Grus och sättsand
- 11) Fjärrvärmeschakt med makadam och grus

16 – Stora Södergatan 6B

Fornlämningsmiljö

I samband med schaktningsarbetet för fjärrvärme berördes ett område strax söder om Stäket, vilket är en tegelbyggnad som uppfördes kring 1550 av riksrådet Lave Brahe. Stora Södergatans sträckning är intakt sedan medeltiden (Bevaringskommittén 1983 s 75).

Genomförande och resultat

Det inledande schaktet grävdes strax söder om byggnaden (Stäket) ut till Stora Södergatan och omfattade ca 13 löpmeter. Schaktet var ca 1,0 m och ca 0,9 m djupt. De första 7 m omfattade endast moderna markgrepp samt en platta gjuten med kalkbruk. Möjligen kan denna höra till den tidigare ingången till grannbyggnaden (Borgska tegelhuset). Längre österut påträffades ett mycket fett brandlager med rikliga raseringsinslag såsom tegelbitar, bränd och obränd lera, kalkbruk samt kalk. Troligen utgör lagret en avröjd yta efter brand. Närmast Stora Södergatan påträffades flera stora grundstenar som tillhörde en tidigare mur mellan Stäket och Borgska tegelhuset. Resterande del av schaktet genom Stora Södergatan uppvisade endast moderna bärlager, med undantag av den östra delen där en sektion kunde dokumenteras. Den visade att de översta 0,6 m bestod av sentida bärlager och sand samt därunder en sekvens av kulturlager ned till ett djup av ca 0,95 m. Kulturlagren var något uttorkade och bör dateras till efterreformatorisk tid samt möjligen sen medeltid.

Tidsperiod: 111030–111031

Tidsåtgång: 11 timmar

Fältarkeolog: Ivan Balic

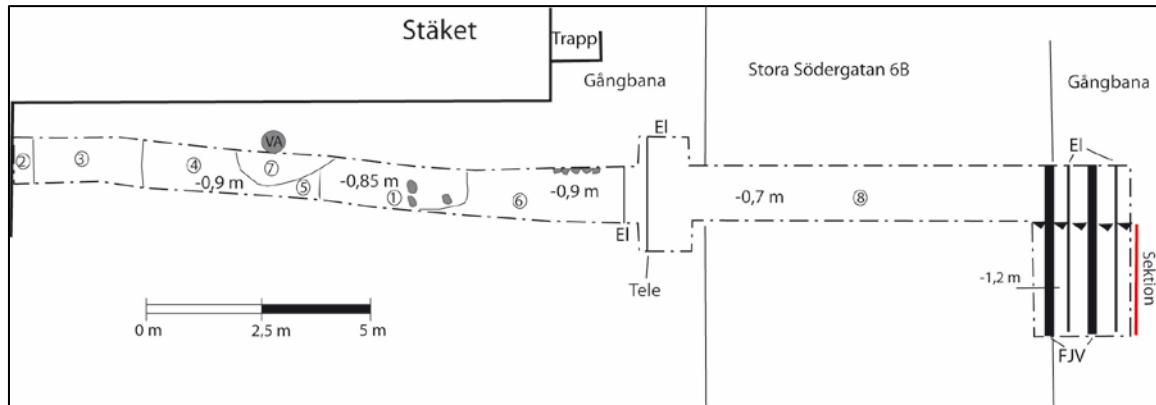
Yta: 18 m²

Volym: 18 m³

Schakt: 16 löpmeter

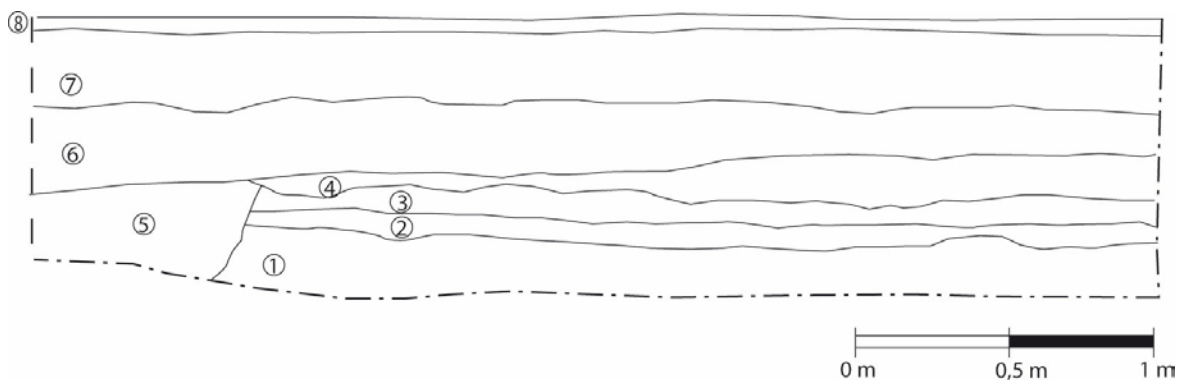
Ritningar: 1 plan- och sektionsritning

Tillvaratagna fynd: KM 93322

Figur 39. Planritning över fjärrvärmeschaktet vid Stora Södergatan 6B

- 1) Svart mycket fet organisk lera med inslag av småsten, sot och träkol, tegelbitar. Obränt material i form av kalkbruk, bränd och obränd lera. Avjämnat brandlager
- 2) Frischakt
- 3) Blandade raseringsmassor med moderna inslag
- 4) Platta av kalkbruk och raskomponenter. Gjuten
- 5) Blandade raseringsmassor med moderna inslag
- 6) Moderna bärlager
- 7) Grus för VA brunn
- 8) Moderna bärlager

Figur 40. Sektionsritning mot öster

- 1) Svart kulturjord med inslag av tegelkross. Fett och något uttorka Äldre markhorisont
- 2) Grå grus, något värmepåverkad. Utjämningslager
- 3) Brunbeige grusigt kulturlager med lite träkol och tegelkross. Tramlager
- 4) Beige sjösand
- 5) Svart kulturjord med inslag av gulbeige lera, något grusig. Innehåller tegelkross och rikligt med träkol. Fyllning i grop
- 6) Bärlager modernt grus
- 7) Bärlager modernt grå kross
- 8) Betongplattor

Slutsatser

Kulturen föreslår att markarbetena i samband med fjärrvärmenedläggningar, nyinstallation, äldre lagningar och anslutningar av fjärrvärme, även fortsättningsvis ska stå under antikvarisk kontroll. Idag finns fungerande och upparbetade rutiner som innebär att Krafringen Nät AB översänder erforderligt ritningsunderlag inför varje enskilt markingrepp till Kulturen och via vald entreprenör meddelas start för arbetena. Ingrepp i samband med fjärrvärmearbeten sker återkommande inom Lunds medeltida stadsområde och i de övriga medeltida byarna i Lunds kommun. Huvuddelen av dessa sker i anslutning till äldre ledningsdragningar och ställvis kommer endast äldre, omgrävda kulturlager och fyllnadsmassor påträffas, varför det inte kan anses påkallat med en arkeologisk intensivundersökning inför varje ingrepp. Dock är den specifika kunskapen om fornlämningsituationen vid varje ingreppspunkt inte alltid klarlagd varvid det i förväg kan vara svårt att avskrika behovet av arkeologisk kontroll och dokumentation.

Sammanfattning

Slutredovisning för Krafringen Nät AB löpande tillstånd 2010-05-19 - 2011-12-31. Kulturen i Lund har delgivits information om 16 schaktningsarbeten för fjärrvärme/-kyla utförda med Länsstyrelsens tillstånd under den aktuella perioden. Tillståndet omfattade ingrepp i Lunds medeltida stad samt bytomter i Lunds kommun.

Dokumentationen av schaktningarna för fjärrvärme har bland annat bidragit till kunskap om kulturlagerstatusen och omfattningen av urschaktningarna i Lunds stad, samt i flera byar inom Lunds kommun. I de nio ärenden där antikvariska insatser genomförts av Kulturen har intakta medeltida kulturlager berörts av ingreppen: Dessa var Universitetsområdet, Lilla Fiskaregatan, Svanegatan/Gyllenkroksallé, Kiliansgatan/Krafts torg, Eskil 20, Södra Esplanaden/Dammgården, Stora Södergatan 16, Stora Tomegatan 4 och Stora Södergatan 6B.

I fem ärenden, på Biskopsgatan/Sölvegatan, Tomegapsgatan 1D, Helgeandsgatan, Högevallsgatan och Magle Stora Kyrkogata har endast sentida kulturlager berörts. Detta beror dels på att schaktningarna i många fall varit ytliga, dels på att tidigare schaktningsarbeten har förstört äldre kulturlager. Delar av de aktuella utschaktade ytorna befinner sig inom området för befintliga rörschakt. Den antikvariska bevakningen och den dialog som förts mellan antikvarisk personal och exploatör i samband med grävningarna gör att ingreppen blir mindre omfattande än vad som annars kunde ha varit fallet. Dokumentationen av schaktningarna för fjärrvärme har bidragit till värdefull kunskap om kulturlagrens bevarandestatus och omfattningen av tidigare urschaktningar i fornlämnning RAÄ 73, Lunds medeltida stadsområde. Iakttagelserna förs nu in på Kulturens Stads-GIS som är under uppbyggnad.

Ett fjärrvärmeärende som planerades utfördes ej: Hospitalsgatan 8A och ett schakt återfylldes och lades igen utan att Kulturens personal fick möjlighet att dokumentera: Tingsgatan, Veberödsvägen, Mellanbacke i Dalby.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-6863-10	Fornlämning nr/art	73:1, 40:1
Socken/stad	Lund, Dalby	Socken-/Stadsnr	
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Lunds stad
Typ av exploatering	Fjärrvärme, -kyla, gas och el		
Uppdragsgivare	Krafringen nät AB		
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning		
Ansvarig institution	Kulturen i Lund		
Fältarbetsledare	Ivan Balic, Gertie Ericsson, Aja Guldåker, Jan Kockum, Conny Johansson Hervén		
Övrig personal	-		
Fältarbetstid	2010-05-19 – 2011-12-31		
Fälttid			
Arkeolog	139 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	1122 m ²		
Kubik	1589 m ³		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	93 495 SEK		
Rapport	90 540 SEK		
Analys	-		
Övrigt	-		
Summa:	184 035 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	-		
Bodar	-		
Övrigt	-		
Summa	-		
Summa, faktisk	184 035 SEK		
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad		
Fyndmaterial (förvaring m.m)	KM 93319, 93320, 93321, 93322 Förvaras efter beslut om fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv, under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	39 plan- och sektionsritningar		
Foto	123 digitala fotografier		
Analys	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

André, A & Högstedt, C. 1990. Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. Gamla Lund Förening för Bevarande av stadens minnen. Årskrift 72. Lund.

Andrén, A 1980: Lund. RAÄ & SHM rapport. Medeltidsstaden 56.

Andrén, A 1984: Lund. Tomtindelning, ägostruktur sockenbildning. RAÄ & SHM rapport. Medeltidsstaden 56.

Bevaringskommittén. 1980. Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Vårfru Rote. Lund

Bevaringskommittén. 1981. Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Clemens och Drottens rote. Lund.

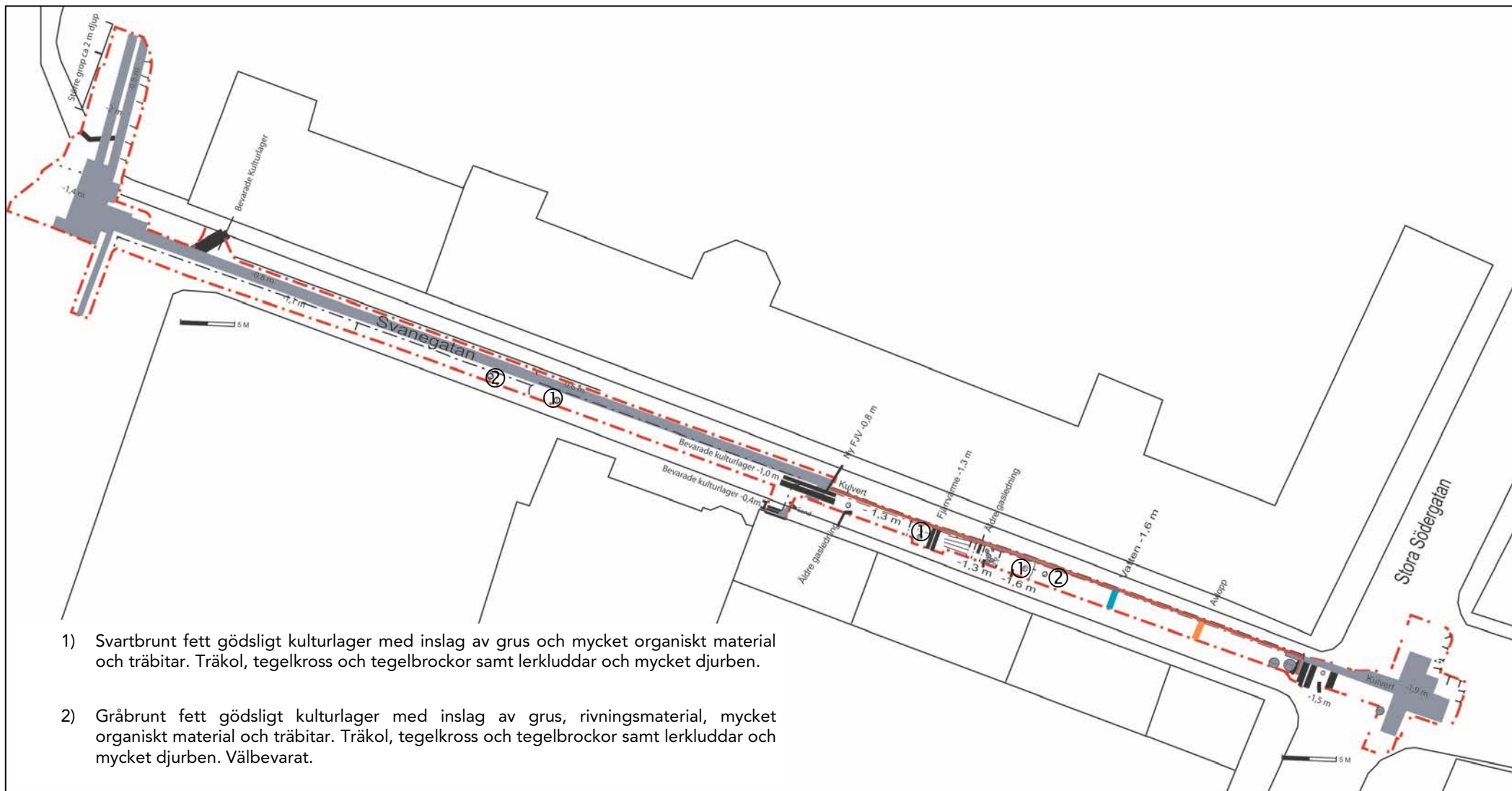
Bevaringskommittén 1983. Lunds stadskärna. Bevaringsprogrammet. Krafts rote. Lund.

Blomqvist, R. 1951. Lunds historia 1. Medeltiden. Lund.

Johansson Hervén, C. 1999. Kv Katedralskolan 8, Lund. Arkeologisk förundersökning 1998. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 4. Lund.

Bilagor

1. Planritning Svanegatan/Gyllenkroksallé
2. Planritning fjärrvärmeschakt på Södra Esplanaden/Dammgården
3. Fyndförteckning

Bilaga 1. Planritning Svanehatan/Gyllenkroksallé . Fjärrvärmeschaktet i östra delen av Svanehatan och korsningen till Stora Södergatan. Endast fragmentariska medeltida kulturlager bevarade på schaktbotten.

5 M

Råbygatan

Södra Esplanaden

Parkeringsgarage

Dackegården

Parentesen

Bilaga 2. Planritning fjärrvärmeschakt på Södra Esplanaden/Dammgården

- 1) Större stenar -1,1 m.
- 2) Vattenrör -1,1 m.
- 3) Diverse ledningar -1,1m.
- 4) Fjärrvärme -1,6 m.
- 5) Fjärrvärme - 1,4 m.
- 6) Lerlager gul/brun.
- 7) Dagvatten -2,2 m.
- 8) Höganäs keramikrör -1,45 m.
- 9) Blykabel -0,8 m.
- 10) Moränlera -1,7 m.
- 11) Oljetank.
- 12) Orörd vallgrav.
- 13) Fjärrvärme -2,3 m.
- 14) Dagvatten -1,4 m.
- 15) Optokablar -0,5 m.
- 16) Belysningskabel -0,8 m.
- 17) Gråbrun, torr, något lös fyllning i grop med lerfläckar, djurben samt träkol och bränd lera.
- 18) Kabelschakt.
- 19) Kabel -0,75 m.
- 20) Vatten -1,35 m.
- 21) Moränlera -1,35 m.
- 22) Gasledning - 1,1 m.
- 23) Elrör -0,9 m.
- 24) Dagvatten -1,4 m.
- 25) Brunbeige något lerig men också sandig. Fyllning i ränna. Något fuktig, mager och urtvättad.
- 26) Moränlera.
- 27) Dagvatten -1,25 m.
- 28) Gråbrun, torr, något lös fyllning i grop med lerfläckar, djurben samt träkol och bränd lera.
- 29) Botten på en stolphålsfyllning. Brunrå fuktig kulturjord med ganska stora inslag av lera samt lite träkol.
- 30) Gråbrun fuktig smetig fyllning i grop. Inslag av tegelbitar, kalkbruk, träkol och småsten. Ojämn sortering och även inslag av rostig porös slagg.
- 31) Fyllning i större nedgrävning. Brungult med inslag av lerklumpar, tegel och krossat Höganäs rör. Troligen rörschakt.
- 32) Brunrå fyllning i ränna/dike. Som (28) men något fetare samt förekomst av djurben. Mer kompakt än lager 28.
- 33) Höganäs rör -1,2 m.
- 34) Brunrå fyllning, fet och något fuktig med ganska mycket sten $\varnothing$ 0,07–0,01 m. Även träkol, kalkbruk och bränd lera förekommer.
- 35) Gråbrun fuktig smetig fyllning i grop. Inslag av tegelbitar, kalkbruk, träkol och småsten. Flakig och ojämn sortering, även rostig porös slagg.
- 36) Gråbrun fyllning i grop, kompakt, mycket fet med inslag av kalkbruk, lerkladdar och bränd lera. Relativt stora inslag av sten $\varnothing$ 0,05–0,01 m.
- 37) Gråbrun kulturjord med starka inslag av brand (träkol, tegelbitar, bränd lera och kalkbruk), vitt tätt kalkbruk, kopparhaltig slagg. Redepoerade skelettdelar från ett barn, utrensade med brandrester.
- 38) Schakt för dagvatten -1,4 m.
- 39) Vatten -1,2 m.
- 40) Kabel -0,8 m.

 Sektion A–G

Bilaga 3. Fyndförteckning

Södra Esplanaden/Dammgården

FU Fjärrvärme 2010-2011

KM 93319:1

Fnr	Kontext	Material	Del	Antal	Kommentar
1	Plan/Lager 37	Skelett	Skalle, revben	1	Ung individ. Redeponerad

Stora Södergatan 16, Lund

FU Fjärrvärme 2010-2011

KM 93320:1-5

Fnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Del	Antal	Vikt, g.
1	Sektion mot söder/Lager 1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Buk	1	5
1	Sektion mot söder/Lager 1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Mynning	1	9
1	Sektion mot söder/Lager 1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Buk	1	5
1	Sektion mot söder /Lager 1	Koppar	Oidentifierad			1	3
1	Sektion mot söder /Lager 1	Slagg	Oidentifierad			1	9
2	Sektion mot söder /Lager 6	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Buk	1	1
3	Sektion mot söder /Lager 4	Koppar	Mynt			1	7
4	Norra schaktet/Lager 4	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Buk	3	19
5	Schakt mot norr/Lager 2	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Buk	1	5
5	Schakt mot norr/Lager 2	Glas	Knapp			1	8
5	Schakt mot norr/Lager 2	Djurben	Hantverksavfall		Avsågad ledände	1	26

Stora Tomegatan 4, Lund
 FU Fjärrvärme 2010-2011
 KM 93321:1

Fnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Del	Vikt, g.
1	Sektion B/Lager 2	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	lyft-upphängningsanordning	28

Stora Södergatan 6B, Lund
 FU Fjärrvärme 2010-2011
 KM 93322:1

Fnr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Del	Antal	Vikt, g.
1	Plan/lager 1	Lera	Kritpipa		Skaft	1	5
1	Plan/lager 1	Kopparlegering	Kopparhaltig			1	5
1	Plan/lager 1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Buk	1	8
1	Plan/lager 1	Glas	Fönsterglas			1	2
1	Plan/lager 1	Glas	Föremål, oidentifierat			2	21
1	Plan/lager 1	Keramik	Kärl	Porcelain	Buk	1	1
1	Plan/lager 1	Järn	Spik			1	17
1	Plan/lager 1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Mynning	1	11

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2015

- 2015:1 Flyinge 22:49, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2013-2014. Carita Melchert.
2015:2 Kv Botanicum 15, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth och Aja Guldåker.
2015:3 Kv Fredrik 8, Ystad. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2015:4 Kv Tegnér 1, Lund. Geoteknisk undersökning m fl 2014. Aja Guldåker.
2015:5 Kv Bävern 1, Trelleborg. Översiktlig förundersökning. 2014. Ivan Balic.
2015:6 Utbyggnad av Södra stambanan, sträckan Flackarp – Lund C. Arkeologisk utredning steg 1 2014. Ivan Balic & Johan Wallin.
2015:7 Adelgatan. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2015:8 Stora Råby 34:16, Stora Råby fornlämning nr 10:1 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Aja Guldåker.
2015:9 Kv Sankt Mikael 16, Lund. Arkeologisk förundersökning och geoteknisk undersökning 2014. Aja Guldåker & Ivan Balic.
2015:10 Innerstaden 2:1, Stortorget, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2015:11 Trafikplats Gastelyckan – Lund Norra. Arkeologisk utredning 2015. Mattias Karlsson.
2015:12 Fjärrvärme mm i Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2010-2011. Aja Guldåker.